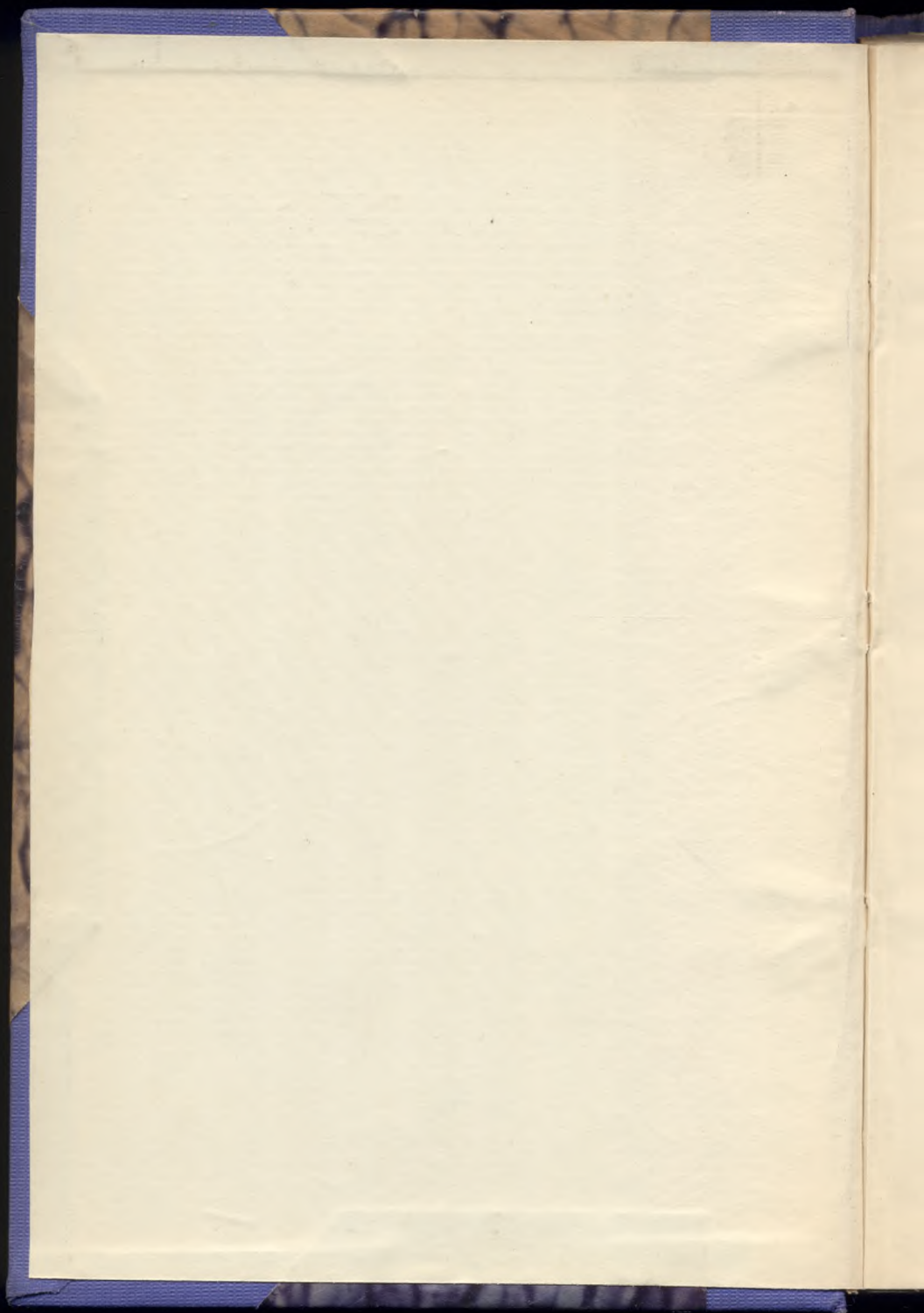
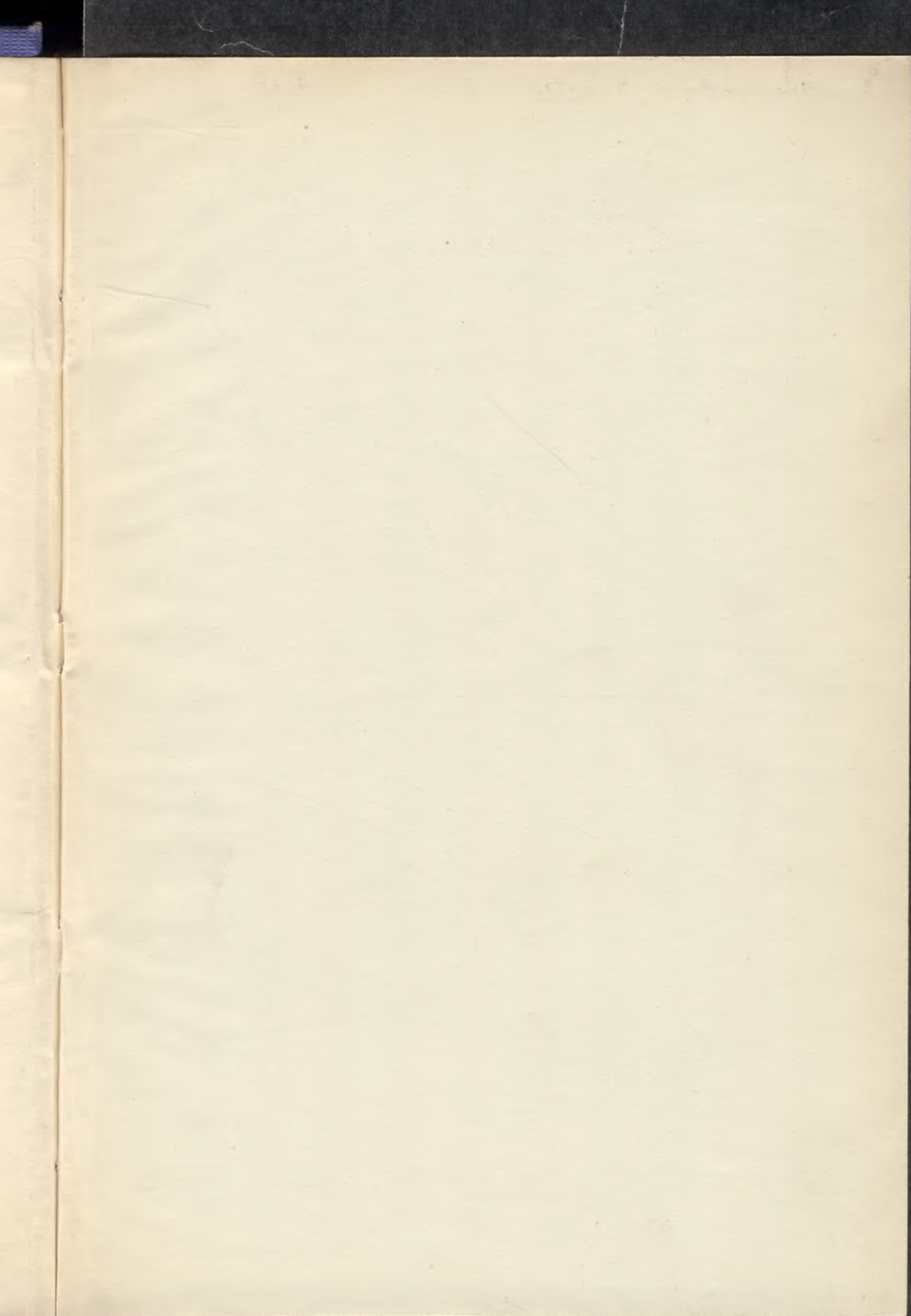
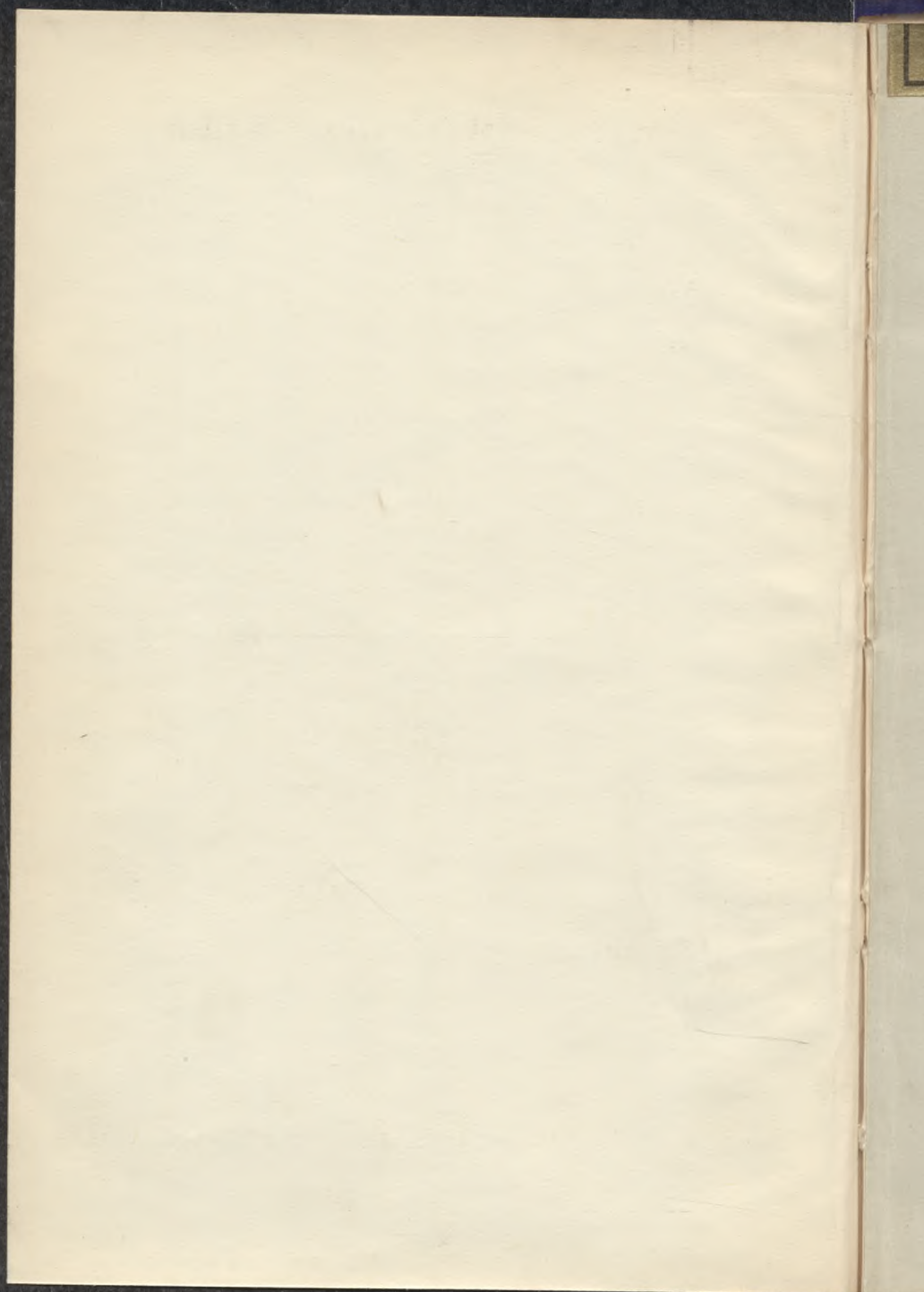

~~885~~

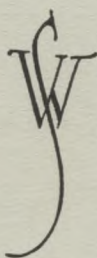

vitéz **SOMOGYVÁRY GYULA**

(Gyula diák)

VIRRASZTÓ A KÖDBEN

VERSEK

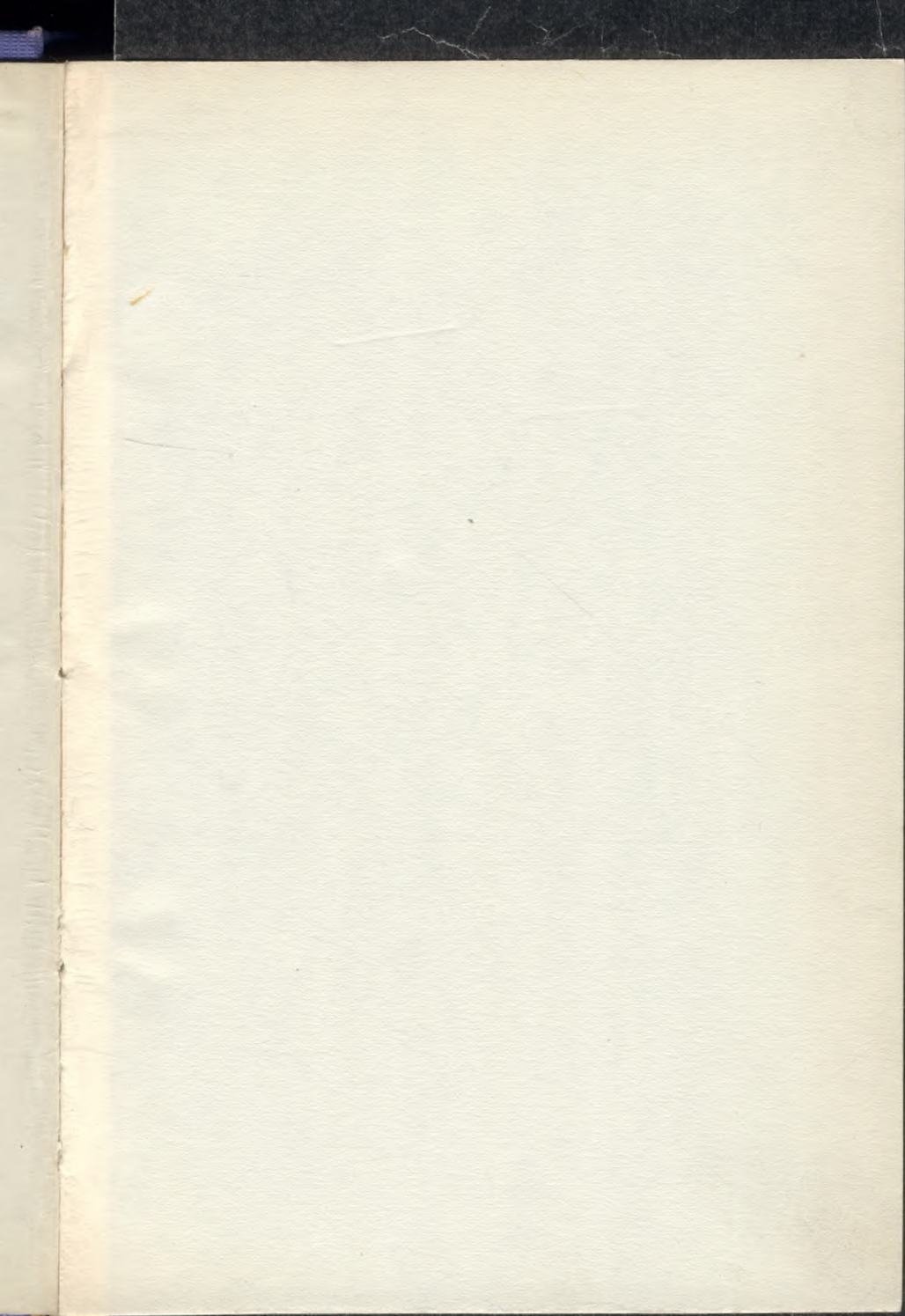
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET KIADÁSA

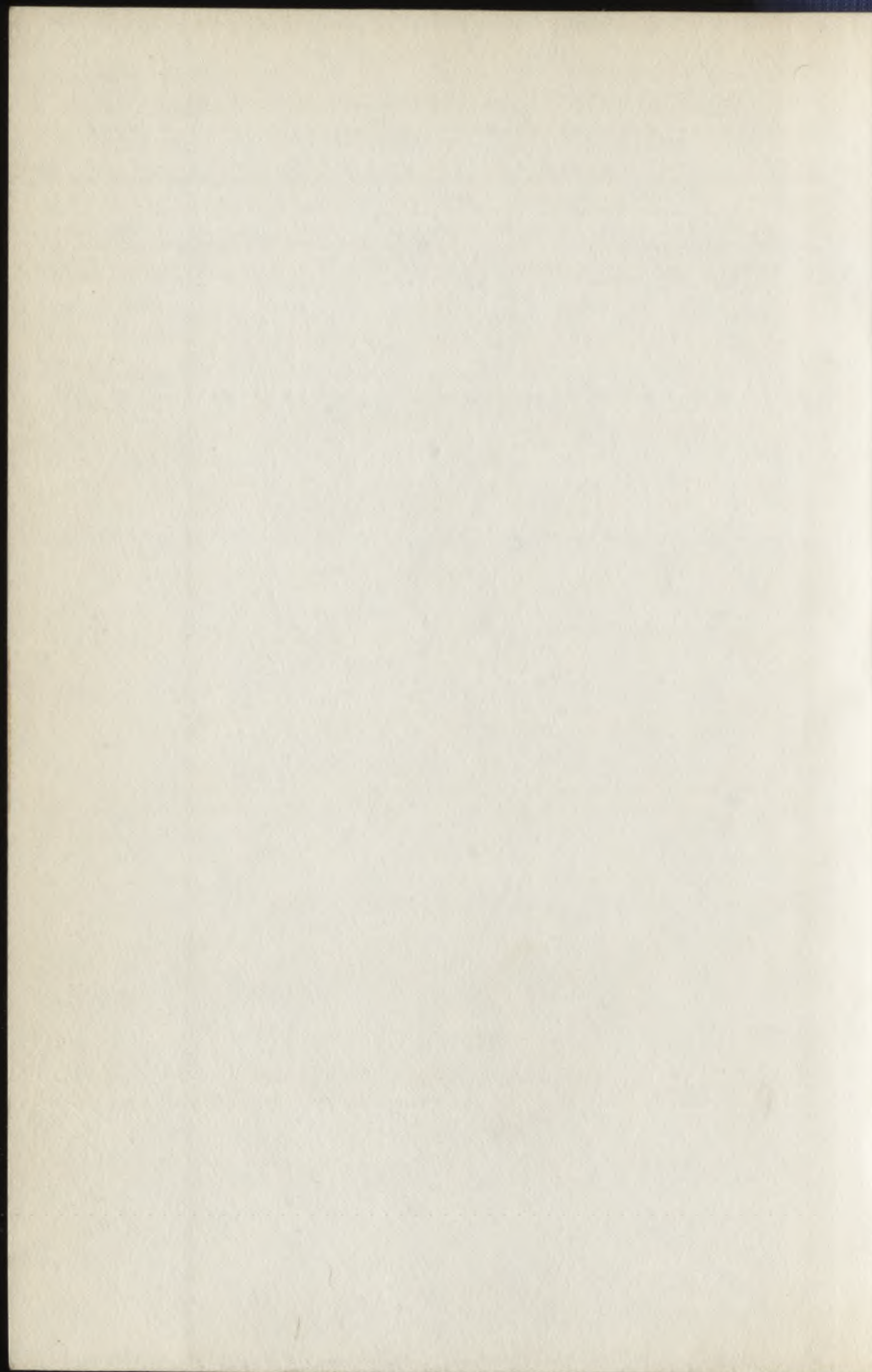
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

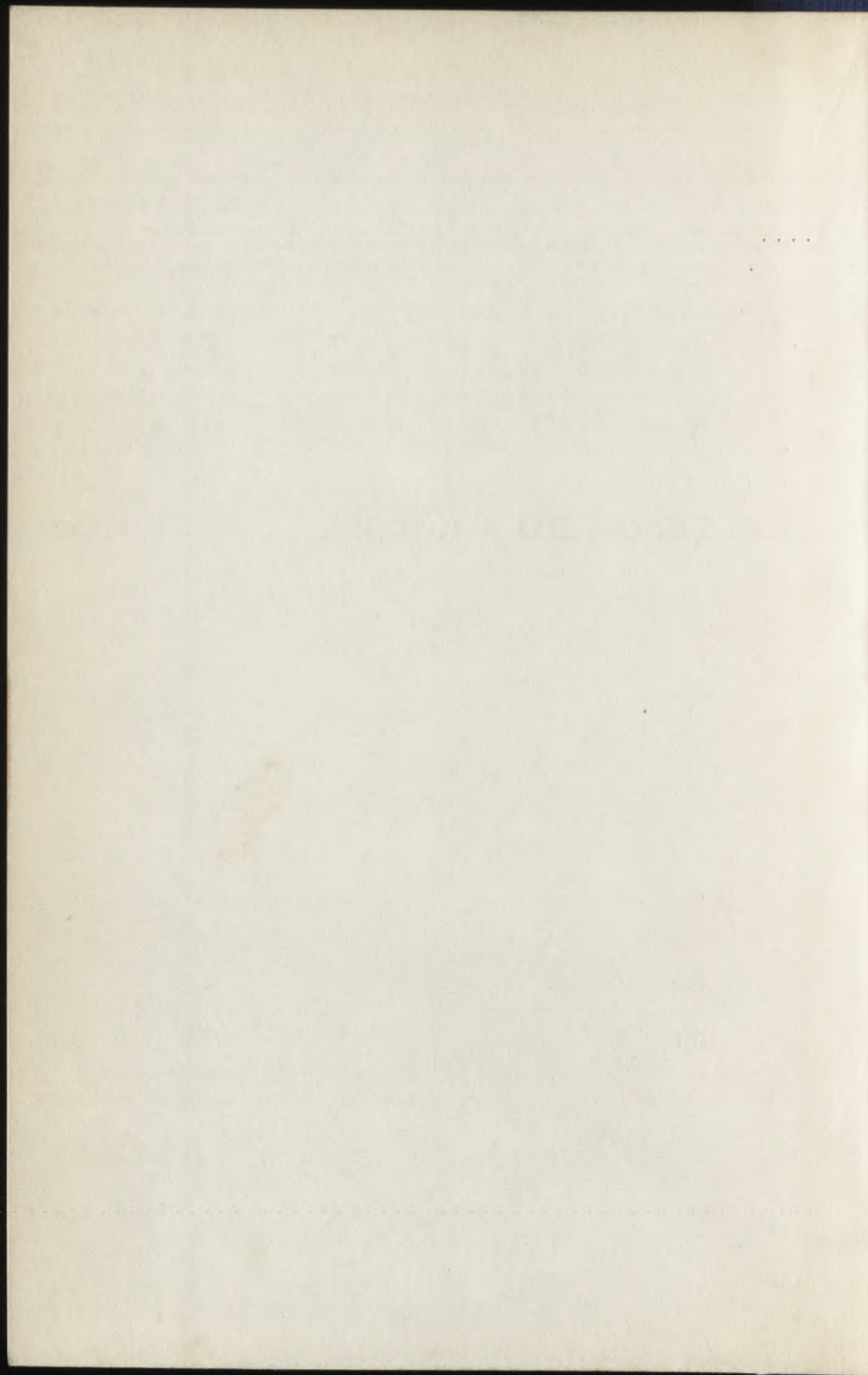
1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

VIRRASZTÓ A KÖDBEN

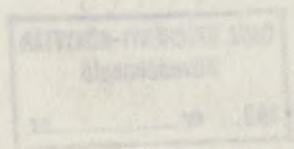

vitéz SOMOGYVÁRY GYULA

(Gyula diák)

VIRRASZTÓ A KÖDBEN

Versek

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET KIADÁSA

FENNTARTUNK MINDEN JOGOT

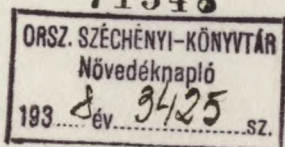

~~885~~

~~2. A.~~

2/1926

71348 *

R1965

Hornyánszky Viktor R.-T. magyar királyi udvari könyvnyomdája, Budapest.
Nyomdaigazgató: Sebők Géza. — 95.341.

PANASZ.

Nem, nem! — Hiába, mindhiába már...

Egy-egy ütem még néha visszajár,
kapok utána, vágyón, szomjasan,
de csak féltrilla... s aztán vége van.
Gyötröm magam: jaj, hogy is volt tovább...?
S mind hasztalan:
már nem tudom a pillangók dalát!

Pedig emlékszem... könnyű szárnya volt,
benne zengett a kéklő, égi bolt,
virágról kellett volna énekelnem,
pacsirta-himnusz kerekedett bennem,
anyámnak szelíd szeme biztatott
s már-már kizengett, már-már csattogott
a diadalmas, kikeleti dal;
s akkor — egyszerre szörnyű ércmoraj:
százezer ágyú bömbölt a világba
s bennem rekedt a dalom, mindhiába...
Orkán sodort aztán s én mentem, mentem,
a régi dalból mindent elfeledtem,
hajrát bőgtem és imákat dadogtam,
kárpáti erdőn sírva viaskodtam,
öt évig láttam záporát a vérnek

s dacosan tört ki a cserepes számon
a véres, a könnyes gladiátor-ének!

Hát nem tudom már azt a régi dalt...

Ó, elfeledném én a nagy vihart,
de — házunk rom és szétdőlvén a mesgye,
hát hogy járjak itt vígat énekelve,
hát hogy mondjak itt ispilángi dalt?

Pacsirtaszónak küldött az anyám
s lettem: csatakürt s vagyok: vésztlők.
De egyszer jön még, tudom, új tavasz
s akkor, tán vénen s mégis boldogan,
pacsirtadalra zendülök...

1930.

EURÓPA TRÓNUSA ELŐTT.

Mi énekelünk. — Hallod-é nagyúr!
Bár ítélkeztél irgalmatlanul.
Bár vasraverted bátyánk és öcsénk
s poroszlót állatsz hugunk tömlőcén,
bár fegyvert fogsz a félénk napsugárra,
mert ránk is vetné melegét az árva
és rábődülsz a szélre: Állj! Ki vagy?
mert hozzánk küldi őt az alkonyat;
hát halljad meg, ha volna benne kedved:
a megtiprottak mégis énekelnek!

Mert énekel az ajkunk és szemünk
és énekel sok tátongó sebünk
és énekel a levágott karunk
és égig ér e kínbólnőtt dalunk,
Heródes úr az új élet dalol!

S bármit tegyél, többé nem nyughatol.
Füled befognád? Mit érnél vele?
Belédsikolt a torkunk éneke,
falon, páncélon áthatol e dal
s velőthasítva ér a szívedig
mert harsogni és vádolni akar!

Riaszt e dal? És félsz tőle nagyúr?
Hát ints egyet és ellenünk vonul
ezer halálgép, szuronyrengeteg
s mi pőréen állunk, nem vívunk veled,
hát fojtsd belénk e szörnyű éneket!

Vagy nem lehet? Európa-úr te sápadsz?
Hát énekünkre nem sortűz a válasz?
Hát érzed már, hogy minden hasztalan,
hogy énekünknek szárnya, lelke van,
mely túlzeng mindent: jajszót és halált,
mert rögfelatti értelemmé vált?
Te már tudod, hogy ajkunkon e dal
nem emberszó, mely némaságba hal,
nem emberének, melynek vége csend,
de ige, melyre minden visszazeng,
a föld, a víz, az erdő és a rét
rázúgja Isten örök énekét:
az igazságét és az életét!?

Vacogsz nagyúr? És sápadoz a gárda?
Agyag-Cézár vagy bálványtrónuson?
Sápadj! Mert néha nagyobb hatalom
egyetlen dal, mint százezer szurony!

1934.

A HÖS.

Éjfél körül, hogy legjobban rohant,
az éjszakában messzeragyogó
úszó csoda; hát jéghegynek szaladt
s l'ket kapott az óriáshajó.
És bőgni kezdett tíz sziréna rajt
és szállt a hang az Óceán felett.
Úgy jajgatott, mint holtrasebhedett,
vergődő, roppant víziszörnyeteg!

És támadt rajta észvesztő világ,
ítéletnapja ... Bábel ... borzalom ...
S az ifjú ült a fülkében tovább,
sápadt keze a műszerasztalon
és kopogott — míg szíve zúgva vert —
csak adta ott a végső szikrajelt:
... S. O. S! ... süllyedünk ...
... S. O. S! ... elveszünk!

S a mérhetetlen Óceánon
koppant a jel, az elhaló
és százmérföldnyi messzetájon
megfordult rá s rohanni kezdett
a csillagtalan éjszakában
négy ... öt ... hat ... nyolc, majd tíz hajó!

... A roncs meg bőgött szüntelen,
de bömbölése elveszett
a véghetetlen vizeken.

Csupán e sűrű koppanás
kattogta még a nagyvilágba,
hogy elhagyatva, egymagába
még fuldoklik az óriás:

... S. O. S! ... mentsetek
asszonyt és ... gyermekeket!

És tíz irányból száguldón futott,
hogy tájtékossá túrta a habot,
a tíz hajó. De haj, hány óra még,
míg eléri a süllyedő titánt?

... A roncsra nem volt már csak férfinép
s az ura sorsát kérő asszony.

És felkönyörgött a hő Miatyánk
és minden szívben, minden arcon
könnyes áhítat reszketett:

„Szenteltessék meg a te neved!”

Az ifjú ült az asztala felett,
a szíve vert a lelke dadogott:

„Anyám, anyám ... a fiad búcsúzik,
mátkám, szerelmem én most meghalok ...”

Az ifjú ült s míg benne sírt az élet,
sápadt keze egy hajszálat se tévedt,
csak kopogott: S. O. S! ... süllyedünk
S. O. S! ... elveszünk!

És kopogott, míg felszárnnyalt a dal
és égre sírt a zengő zenekar,

hogy áttörje az égi felleget:
„Közelebb hozzád, Uram közelebb!“
És kopogott, míg víz alá merült
a hajóorr s a zászló ott elül
és kopogott, hogy körülnyalta már
a párkányt is az éhes, szürke ár,
és kopogott bár övig vízben ült
és kopogott, amíg csak elmerült:
... S. O. S! ... süllyedünk
... S. O. S! ... ég velünk
S... O...
És nincs tovább.

Utolsó sóhaját
buggyanva adta föl
s elült a víztükör,
mely mindent ellepett
egy hősi szív felett....

AZ ASIAGÓI MADONNA.

A gránátjárta régi téren
csak maga áll már csodaképpen.
Körül: romokba, összezúzva
hever sikátor, tér, meg utca,
egymásra roskadt ház, torony,
csak pusztulás és siralom.
Tán átok ül rajt, nagy, halálos,
hogyan holt a kő és holt a város...

Egyetlen úr van rajt: a gránát.
Süvítve járja meg a pályát,
suhog, suhog és zúgva ledobban
és robban és robban és megújra robban
és zúzza még százszor és tépi még százszor
és omlik és romlik a tér, meg a házsor,
kezdete volt-e és leszen-e vége,
lesz-e szünetje s végzi-e béke?
Nincs ilyen szörnyű és véresen átkos
mint ez a gyászos és soksebb város,
hol a madár se rebbenti szárnyát
s egyetlen úr van csak rajta: a gránát!

S a gránátjárta régi téren
ott áll merőn és hóféhéren

a bús szobor és áll a rácsa,
holdezüstbe, éjszakába.
Csoda óvja, csoda védi,
mert a küldetése égi:
véres földi siralomba
vigasztalás a Madonna.

Gránát suhog és zúgva ledobban
és robban és robban és megújra robban
és zúzza még százszor és tépi még százszor
és omlik és romlik a tér, meg a házsor
és omlik és romlik a kővel az ember,
Irgalom-anyja, ó, légy kegyelemmel!

Most hallgat az ágyú, tán torka kifáradt
s rá nyomba' seregnyi bús csapat árad,
Kőből, romokból, véres kötéssel
sápadt sebesült, nézd mennyi kél fel
és indul bicegve a „Jaj-piacán“ át,
mert jaj annak százszor, kit itt ér a gránát!

Egy perc az egész és eltűnt ott hátul...

Csak egy maradt el lábnyomából
a vérzőtestű éji hadnak,
amely az élet felé baktat
a halálmalom garatjából.
Csak egy maradt itt, botlik, kábul...
Ifjú honvéd. — Roncs a térde.
Megroskad a szenvedésbe,
nem bírja a földi sort már
s összerogy a kőszobornál.

Vonít a gránát és zúgva ledobban
és robban és robban és megújra robban,
zizegve száll szét gyilkos darabja,
zuhogva omlik kőzuhatagja,
azután csönd. — Ó, a gyöttelelem csöndje!
Jajdul a honvéd s elful a könnybe:
„Mennybéli Asszony, nézzed a vérem...
már elfolyott... s én meg nem érem
többé a hajnalpirkadást.
Én meghalok. S nem kérek semmi mást
csak azt, hogy szánjad a magyart,
ki soha harcot nem akart,
ki soha másét nem kívánta
és úgy vitték a Golgotára,
akár Megváltó-fiadat.
A te szíved, a te szavad
ott fenn a csillagok fölött
hasztalan sohse könyörög,
hát szólj egy szót, hogy nincsen vétke
s ha térdig áll is most a vérbe:
az én népem nem vétkezett....
Ó, hullasd hát a könnyedet,
hullasd reá, te jó, te szent,
mert nincsen nemzet idelent,
mely szánandóbb s hűségesebb...
Hát hullasd rá vigasztalásnak
irgalmas, tiszta könnyedet...!”

Új gránát bög és zúgva ledobban
és robban és robban és megújra robban
és zúzza még százszor és tépi még százszor
és omlik és romlik a tér meg a házsor,

utána csönd: az ifjú holt,
felhőfátyolba bújt a hold
de lám: — csodája nagy csodáknak! —
a márványarcon könny szivárog,
lefut, lecsöppen... elveszik
s az útja csillog reggelig...

... Azóta áll e rejtelem:
könnyezik minden éjjelen.
A romvárosnak bús terén,
ha kél a hold s a méla fény
reáragyog a szép szoborra:
magyart sirat a kő-Madonna...

Col. Caprile 1918. augusztus.

Megjegyzés: Ez a vers meg az utána következő, sok más háborús írásommal együtt elveszett az utolsó visszavonulás keserves napjaiban. Sok esztendő múlva jelentkezett vele néhány tisztársam, akik annakidején leírták volt. Köszönöm nekik.

ARANY KÖNYVE A KAVERNÁBAN.

I.

Te búsan hívtad Ossziánt
s ködös, homályos énekét,
mert akkor köd szakadt reánk
s esőt szitált az őszi ég.
Itt — nap ragyog, árnyéktalan
és csillog arra lent a tenger
s én azt sóhajtom: „Jer Arany,
derűs, nyugalmas énekeddel!“

Itt ágyúk orgonája zúg
és véres minden sziklarög
és jó e földalatti zúg,
hol penész hajt és víz csöpög,
mert elmerülhet szomjasan
bűvös betűkbe itt az ember
és felkiálthat: „Jer Arany,
nemes, hatalmas énekeddel!“

Az űs Ige, a bölcs írás,
itt roppant evangélium,
mert nincs nagyobb vigasztalás,
mely átsüthetne e borún.

Más okosság itt hasztalan,
hisz lelkünk telve félelemmel,
beszélj hát vers, ó jöjj Arany,
vigasztaló, bölcs énekeddel!

Itt magyar vér hull, drága vér,
s a Karszt úgy issza, mint a bort.
Te tudod csak, hogy mennyit ér,
hisz ezredéve annyi folyt!
S ki tartja számon, mennyi van?
S marad-e még? Ki tartja szemmel?
Gyötör e gond, hát jer Arany,
mindentudó, nagy énekeddel!

Bennem csak húszéves a szív
s tudatlan elmém fényt keres,
jöjj hát, ha ily esengve hív,
mutass irányt, vezess, vezess!
Most még lehet, még nincs roham,
még áll a perc, még nem suhant el,
mesélj, dalolj, zengő Arany,
magasbahúzó énekeddel!

Mert jaj, ha szól e rossz kolomp,
a lármajel, hát menni kell,
a lét akkor már pitykegomb
s csupán a fegyver énekel.
De ha elhullnék hangtalan
fülembé zúg az intelem,
mit végső szóként adsz, Arany:
„Imádkozz édes gyermekem!”

II.

Parányi gyertya sápadt kört világít
s a barlangboltról víz hull, cseppre-csepp.
Itt mély a csend, de gránátok suhognak
ott kint a sziklán, bús fejünk felett.

Parányi gyertya sápadt kört világít.
Pipafüst, sóhaj, dermedtség s a gond
úgy összefolynak e nyirkos homállyal!
Negyven vitéz most negyven bús vakond.

Én forgatom a gyűrött lapokat,
amíg a gyertya sápadt kört világít.
És íme minden, minden elmarad:
ez a siralmas, véres, csúf világ itt
a gránátverte sziklaltól alatt.
Más szív s más táj, amely elém kitarul:
— ó boldog költő tündérbirodalma! —
úgy von, röpit mesés vidéken átal
muzsikás rímek bűvölő hatalma.

Valaki halkán, kérő szóval szólít:

— Már megkövetem, furcsa a dolog,
de elnézzük, hogy olvasván a könyvet
a zászlós úr csak egyre mosolyog.
Ha volna benne... kit szegény-magunk is
megértenénk, akit fölérnénk ésszel...

Robbanó gránát vág a kérő szóba
ott fönn a sziklán, mérges dörrenéssel.
Csönd. Hallgatás. A szívek hangja hallik.
— No-no: tán van még kedv is a magyarba?
Fönt áll a bál, eddig kicsinyje járta,
de már úgy hallom, rákezdte a nagyja!

Csönd. Hallgatás. Parányi gyertya serceg
s kicsinyke kör csak, melyet bevilágít.
És forgatom a versek bibliáját,
amíg kezem — mint sugallatra — rányit
az orvosságra, mely nemes, vidám
és belekezek — be furcsa a hangom —:
hogy vitézkedtek egykor Nagyidán?
S tárul a kép: napfényben Nagyida,
már messze jár Gerendi kis hada
s vitézlő Csóri népe felnyüzsög...

Fejünk felett a gránát mennydörög
s itt lent a mélyben illan a homály,
Tüske őrmester közelébb csúszik
s ámulva hallgat Gölöncsér Mihály.

És hömpölyög, szélesen áradozva
a víg mesének üde, tiszta sodra;
hohó, hős Nyúlláb, mutasd a pofád
negyven bús szempár csillan föl reád!
S hogy fölvonul most a kancsi Degesz,
e mélyben is kuncogva ébredez,
a régi kedv, a száműzött mosoly.

A gránát ott fent dühhel ostromol,
nem tudja persze a mérges bolond
hogy nincs itt már a negyven bús vakond,
hogy ott leskődnek híres Nagyidán,
hol hősi harcra készül a cigány.

Gelei honvéd fölül s úgy marad,
eltátott szájjal lesi szavamat;
öreg Küllős a rágyújtásra készült,
de mert a Nyulláb arcán harci vész ül,
tétlen marad elindult jobbkeze,
viszi, ragadja már a víg mese
és elfelejtve a kihült pipát,
kitör kacagva: „Héjnye... az anyád!”

S már nincsen gátja a kedv-zuhatagnak,
közelébb csúsznak s kacagnak, kacagnak;
már dörömbölhet százezer granát:
Csóri álmában védi Nagyidát.
És bár a gyertya hamvadón világít,
penész, nyirok, baj — mind a sutba van,
negyven magyar kacag a föld ölébe
mert költő hajolt a vérei fölébe:
Doberdón járt és csodát tett — Arany...

Olaszfront, 1916.

HAJÓINDÍTÁS.

Virágos, karcsú, szép hajók,
mit álmodtok ez ünnepen?
Nem borzongatja testetek,
mi rátok vár: a küzdelem?

Mert küzdelem a sorsunk itt,
hajó vagy ember — egyremegy.
Roppant parancsot teljesít,
kit Isten ujja idetett!

E százszor áldott ég alatt,
hol porszem, vízcsepp mind magyar,
hol pirosabb a vér s a tűz,
halkabb a szó, búsabb a dal;
nálunk, haj, fájóbb ami fáj,
s az élet mégis édesebb,
mert ezeréve vérezünk
de váltság rajtunk mind a seb!

Csodás parancs, örök parancs,
hogy szüntelen csatázni kell
s megujulunk a harc nyomán,
ha sorsunk bárhogy porba ver!

Megujulunk ezerszer is
és meg nem ölhet semmisem,
e sorsunk: Isten-gondolat,
s a küldetésünk: végtelen!

Hajrá, hát vízre, új hajók,
harcba', viharba', szebb a dal,
az élet égőbb lánggal ég,
mert harcba' nő — a diadal!
Hajrá, csak vízre új hajók,
három halom biztatva int,
érjétek el a négyfolyót,
hajtsanak szilaj vágyaink!
Hajrá, rohamra új hajók
egy itt a vágy, egy itt a cél
s hulló virágnál ékeesebb,
örök színével: a babér!

1928.

HUSVÉTI BALLADA.

A zsoldos áll. Komor és hallgatóg.
Szoborra dermedt, roppant gondolat.
„Ébredj már hé — süvít felé a szó —
utcán-teren rikolt a sok csaló
s még elhiszi e kótyagos világ,
hogy új életre hívta önmagát
a megfeszített, hitvány lázadó!”

A zsoldos áll. Még pillája se rebben,
a földre bámul kővédermedetten.
„Felelj!” — riad rá sürgetőn a hang,
ocsudva néz föl... maga áll alatt
a téres csarnok cifra lépcsajén,
körötte s fönt: egész seregnyi vén,
írástudók s a tisztas főtanács.
És unszolják őt: „Szólj hát, hogy csalás,
amit kiáltva zúg az utcanép!”

A zsoldos áll. Most fölszegi fejét,
egyetlen szót mond, sujtó mondatot:
— Föltámadott!

Egyetlen szó és retten a tanács,
nyűgözi szörnyű lidérces nyomás.

Reszket a kéz, vacogva jár a fog,
bent: ájult csend, kint: lelkes asszonyok...
Most észbekap a legsújtottabb vén:
„Nem addig van, te ostoba legény!
Valld meg: hazudtál, elnyomott az álom,
no szólj fiam... hát ugye, hajnaltájon,
miként ez gyakran történni szokott...
nos, mit felelsz?

— Föltámadott!

Szörnyű a szónak foganatja:
megáll a szív egy pillanatra.
Majd felsüvít egy szálíg mind
de im — a főpap egyet int
s már selymes-lágyan zeng a szó:
„Vigyázz fiam... ne légy bohó...
pénzt vetsz félre s a jószerencsét
meg lásd: van arra tiszta mentség,
hogy elaludtál s ezalatt...”

— Nem, nem uram! Egy pillanat
se maradt ottan őrizetlen!
Én virrasztottam rendületlen,
mikor fény támadt s ó, csoda...

„Mit fecsegsz itt te ostoba?
Elhallgass hé, te eszelős,
kísértet-látó, dunna-hős!”

Csörren a kard, dobban a láb:
— Egy szót se többé! Ne tovább.

mert Istenemre, nem tudom,
lesz-é számodra oltalom?
Én: dunnahős? Kísértetlátó?
Nekem? Ilyet? — ki tíz csatából
hoztam e régi, sok sebet?
Az én szemem sosem káprázik,
s rajtam nem úr a rémület!
De ti, urak, ti főpapok
tibennetek a tél vacog
mert akit sírnak szántatok,
én láttam őt: föltámadott!

„Pokolra véled, gaz ripők,
minket gyalázó rút pogány!
Lesz gondunk rá, hogy észretérj,
majd átkozódsz még — mit se félj,
a názáreti nyomdokán!

A zsoldos áll. A válla rándul,
sötét, haragvó homlokárul
a kard fiának gögje néz.
— Én nem vagyok, csak közvitéz,
hitem sincs más, csupán e dárda.
Nem volt részem se tanításba,
Krisztust bíz én nem ismerem,
hát hogy lehetne Istenem?
De azt az egyet nyiltan, bátran,
ha tiltjátok is, elkiáltom:
a sziklasírba zárt halott,
nem ember volt: föltámadott! —

Tagló e hang. — Fullaszt a csend.

Döngött a kő, ahogy kiment.
De még utána vág a szó:
„Majd lejjebb adod lázadó!
Társad kivallja majd nekünk,
a népkergítő, buta bűnt,
hogy a halottnak hívei
mint jöttek őt megejteni
s ellopván onnét mesterük:
föltámadását hirdetik!
Tudom, kivallja nyomban ez
— kit nem kápráztat a kereszt —
a másik ór. — Szólítsd be hát,
ki véle volt, a katonát!”

Csönd. Csönd. — Ajtót les mind a vén.
S belép a fegyveres legény.
Szép ifjú arca mosolyog
szemében kéklő ég ragyog
s vitézi jel egy nagy, pogány
kardvágás, tiszta homlokán.

Derül a kör. Lágú fuvalom
suhán át téren, udvaron.
„Figyelj fiam — kezdi a vén —
ugye, ma hajnal idején...”

A fiú rávág: — Űgy, uram,
már éppen pirkadt pirosan,
hogy szembe vélünk, hirtelen
fény gyult a sírnek mélyiben.
Vakító, tiszta ragyogást
vetett egy színarany palást,

angyalnak égett vállain...
S e fénytsugárzó kerubin
úgy görgette a kőlapot
hogy kisujja sem fáradott! —

A főpap dühhel rádörög:
„Elhallgass tüstént, gaz kölyök
mert talpaidra veretek!”

A fiú ránéz, mosolyog:
— Ő is korbácsot szenvedett!

Vad, lódarázssal telt üreg
zúg úgy, mint itt e sok öreg
„Pokolra véled, átkozott,
ne legyen boldog nappalod,
rémek zaklassák éjjeled
dögvészbe vesszen életed!”

A fiú áll és mosolyog,
majd leveszi a sisakot
s a kőre rakja mindenét:
kardját, dárdáját, köpenyét,
pajzsot, sarut és lábvasat...

S míg bent az átok megszakad,
megindul lassan boldogan,
szemében Isten fénye van
s az utca zengő népivel
ujjongó himnusz énekel;
már égigér e tiszta dal
s végigsöpör a bús világon
mint fellegűző, szent vihar...

MEDITÁCIÓ.*)

Ki fent trónolsz a fellegek felett
s mégis gondod van minden kis fűszálra,
kinek szavára csillagseregek
indultak örök, szédítő futásra,
ki lehajolsz a fészkehullt madárhoz
s öledben tartod a nagy mindenséget;
Úristen, nézd: az emberi parány
most új utakon kutat, keres téged!

Lefúrt a földbe, örök, vak sötétbe
s az érc, mit onnét magával hozott,
épúgy rávall az alkotó kezére
akár a tenger mélyén a homok...
Szárnyat csatolt s ujjongva felrepült:
„Szolgám a föld és minden ereje,
minden törvényét megfejtem a földnek
s megnézem: Isten, vajjon Isten-e?”

Így ujjongott a föld pora, az ember
és vakmerőre szőtte álmait...
Majd meg birokra kelt a végtelennel
megmarkolta az ég villámain,
jöttük kutatta, erejük lemérte

*) Az új lakihegyi rádióállomás üzembevétele ünnepén
szavalta Ódry Árpád.

és felkiáltott: „Szolgámmá teszem!
Gépemet hajtja, szavaimat hordja,
mert íme, lám: törvényét ismerem!”

Pedig — a törvény mindig volt s örök;
mert te akartad, a te rendelésed;
millió éve hatott, működött,
bár nem ismerték letűnt nemzedékek.
S most lám: hogy végre rábukkant az ember,
te mosolyogva, bölcs atyai szemmel
nézed játékát parány-fiaidnak,
kik úgy vélik, hogy immár megtalálták
első pillérét a nagy égi hídnak.
Az égi hídnak, amelyen majd egykor
eljutnak, túl az ég és föld határán
s megfejtik Isten-nagyságodnak titkát...
Te mosolyogsz. — A mese biz a régi
s mindig az lesz: a gyermek és szívárvány.
Te mosolyogsz, mert tudod kicsiségünk
s hogy földi tudás, álmok, sikerek,
csak rőfnyiek a csillag sugarához,
csak vakond-álmok, hangya-méretek!

Te mosolyogsz és megbocsátva nézed
az ember-ész ágaskodásait,
hogy méricskéli a végtelenséget
s hogyan kutatja roppant titkait.
Hiszen tudod: ha földi vándorlása
még milliónyi évszázad leszén,
akkor sem lesz még közelebb tehozzád
mint kezdetben volt, Uram, Istenem!
Ne is vedd álmunk soha vakmerőnek

s bocsásd meg, hogyha nagyot akarunk,
hiszen az álmok akármeddig nőnek:
mi emberek — csak porban maradunk.
De engedd meg, hogy lábadhoz borulva
hálát dadogjunk Istenünk-Urunk,
hogy megköszönjük ember-értelmünket
s hogy tenni, merni, akarni tudunk!

Hogy megköszönjük ezt az új csodát,
villám-ükapa szelíd unokáját,
amely irdatlan távolokon át
viszi az ember szavát, muzsikáját!
Mit ér nekünk ez: te tudod legjobban,
ki mindent tudsz és minden szívbe látsz,
ki hangya-létünk Isten-szemmel nézed
s minden fürkésző kérdést megbocsátsz.
Köszönjük néked ezt a szikratáltost,
mely indul s már a fellegekbe lép,
hátán a szó s a hang... És talán már most
a földi dalt, az emberi ígét
a messzebolygó csillagok is hallják
s testvéribb szemmel ragyognak reánk...
Imát röpítsen hát e csodaszerszám
imát először hozzád jó Atyánk!

Ki fent trónolsz a fellegek felett
s mégis gondod van minden-egy fűszálra,
kinek szavára csillagseregek
indultak örök, szédítő futásra,
ki lehajolsz a fészkehullt madárhoz,
hajolj le értünk: magyar népedért,
amely a mélyből hasztalan kiáltoz

s amely kezekben ezredévet élt.
Emeld föl újból s ki ne ejtsd öledből,
ha vétke volt, hát megtisztult Uram,
soha nem volt egy sötét indulatja,
másokért vérzett únos-untalan...

Te tudod, Isten: szörnyű volt e próba,
fordítsd feléje jobbik csillagát,
hogy aki annyi világrészbe szórva
szűkös kenyéren húzza meg magát,
fölnézzen rája, új reményre gyúljon
s ne lássa veszve sorsát, életét,
küldd el kiszikkadt, szomjas ajakára
a nagyhitűek bízó énekét!

Ó add, hogy itt e csuda-trombitából
szüntelen hallja dajkája szavát,
ne fájjon néki oly nagyon a távol
s a szűk falat, mit mások földje ad,
vigasztalásul harsogjon fülébe
ezer, becéző, hívó szent ígét
s álmodjon róla a legárvább árva,
hogy egyszer még új ezredévbe lép!

Ki fent trónolsz a mindenség felett
s mégis gondod van minden-egy fűszálra,
kinek szavára csillagseregek
indultak örök, szédítő futásra,
ki lehajolsz a fészkehullt madárhoz
s ujjadon tartod a végtelenséget:
vedd az öledbe szegény magyar fajtám,
szeresd Uristen ezt az árva népet!

BÁBEL SODRÁBAN.

A Bábel zúg, mint szörnyű ár.
Iszapját rámsodorta már
és vinne ez a világváros.
Áradó sodra tép, továbbmos,
de van még egy szál gyökerem,
mely visszahúz s ölelve tart,
város, még nem bírsz énvelem,
hahó még fog a régi part,
a régi, híres, vén Somogy!

Van még egy izmos gyökerem,
úgy tart, hogy szinte gyöttelelem,
hogy fáj és rázom mint a láncot
és mégis édes, mégis áldott,
mert rajta szívom szomjasan
mint anyamellből a gyerek:
hitem, erőm, könnyem, szavam
és rajta súg új éneket
a nótás, harcos, vén Somogy.

Belőle szívom szomjasan
a dalt, amelynek szárnya van,
lelket, mely indít és akar,

mindazt: mi bennem szép s magyar,
mert a dajkámnak karja fog
— ó áldott, szent igézetem! —
megfejtethetlen, bölcs titok
e szent kötés mit én velem
kötött a termő, vén Somogy!

A dajkám áldott karja fog
s ezért hiába zúg, forog,
örvényes város, vad vized:
az én sudaram nem viszed,
mert van még egy szál gyökerem,
mely visszahúz s örökre tart,
város, te nem bírsz énvelem,
hahó, megóv a régi part:
én dajkaföldem, vén Somogy!

1928.

KOSZCIUSKO SZOBRA ELŐTT.

Csak ércszobor vagy, roppant érclovas,
de talpad alatt él a lengyel rög,
mely lelket ád az istenadta ércnek
s lélek ragyog a homlokod fölött.

Boldog szobor! Ki égbe magasodtál,
mikor rabságban görnyedt nemzedet,
boldog szobor, te sugároztad széjjel
az ércebeöntött rettentő hitet!

Csak ércszobor vagy, érc a föld öléből,
de több voltál mint ezer ember-élet
és megértették néma szózatod:
hogy küzdeni kell minden nemzedéknek,
hogy szent parancs az élet és veríték
és szent parancs — ha vér kell — a halál,
mert verítékből s vérből nő az élet,
mióta Isten nagy világa áll!

Boldog szobor te, aki lám, megérted,
hogy minden börtönt túlélte nemzedet,
boldog szobor te, milyen jó is néked,
hogy hallhattad a zengő trombitát,
amely győzelmet s hajnalt hirdetett.

Nézzed hazádat, a lengyel rögöt
s áldjad meg büszkén mindegyik fiát,
hogy rabbilincset zúztak a hitükkel
s feltámasztották holt Polóniát.
Most nem búsul már hona állapotján
földönfutóvá süllyedt lengyeled
s a fehér sas, a régi rabmadár
csattogva száll szabad mezők felett...

Boldog szobor! Én meghajtom fejem,
mert a tiéd e büszke diadal
s fölzeng belőlem íme a dícséret:
magyar ajakról száll feléd a dal!

Ám halk az ének, töredezve lendül,
szárnyaszegett e kis melódia,
mert zúzott szívből énekel előtted
Hungáriának szenvedő fia.
A porból indul ez a bágyadt ének,
sírásba fúl és dadog a dícséret,
mert haj, a testvér: űzött pária!
A te nemzeted ujjong, fényben él;
az én hazámon: lánc és szemfödél.
Fölöttetek: sugárzó égi bolt;
minálunk éj van s minden elborult.
Itt fegyver őrzi az új diadalt;
a mi kezünkben kettétört a kard...

De állj meg ének!... Hová búpanasz?!
Hisz elfullad a szó e nagy keservbe,
győztes vezért nem illet csak dícséret,
hát zendülj ének bátran, szárnyrakelve,

ha törten is, ha csak dadogva is,
de magasztald itt a szabadság hőstét:
az ércbeöntött nagy lengyel hitet —
dicséret néki és örök dicsőség!

S te Isten, vedd öledbe ezt a népet;
legyen hatalmas, neveld virtusát
és vedd öledbe a testvér-magyart,
ki most is járja még a Golgotát.
Becézzed őket atyai kezeddél,
hisz megszenvedtek irgalmatlanul,
senki sem kérhet tőled több kegyelmet,
mint ez a két nép, örök, égi Úr!

S most szállj el ének, bár a szárnyad gyöngé,
ha törten is, de égig ér e dal,
nem cifra rím, de szívből énekelte
testvéri földön egy piciny magyar!

Krakkó, 1929.

FAUSTTAL BERLINBEN 1930-BAN.

Október végén, bágyadt napsugárban,
tollas barettben, fekete talárban,
Berlinbe jött a mesék doktora.
Zajtalan lábbal, szóttalanul lépett,
nézte a roppant hangyabolyt s a gépet,
mely ezerszámra dübörgött tova...

S az őszi napnak borús mosolyában
keze oly könnyen érintette vállam,
mint a lepergő, sápadt falevél,
mely ráncshullik mielőtt földet ér.

Szemembe nézett, halk volt a beszéde,
úgy elveszett, mint sóhajlás a szélbe,
mégis — bár zúgott százezernyi gép —
fülemben ért a rejtelmes beszéd.
Csak ennyit kérdett: „Mit bámulsz fiú,
szemedben mért van méléző ború?”

S hogy nem feleltem, megfogta kezem,
s húzott magával: „Gyere hát velem!
Tudom, bár ajkad semmit sem felel:
e kő-Bábelben szívet keresel.”

És vitt és vitt száz utcán s téren át,
köröttünk forgott, bőgött a világ.
Suhanva szálltunk... félig tán a légbe,
szívet kerestünk s nem találtunk mégse...
Már fáradt voltam... inam reszketett:
„Állj doktor úr... tovább én nem megyek!
Már nem bírom, már összeroskadok,
a szívem már a torkomban dobog...
nézd, szédülök... már minden összefoly:
vas, kő, beton — az egész hangyaboly!”

„Nem, nem! — lihegte Goethe doktora
s mint szörnyű szélvész vágatott tova —
nem, nem! — lihegte — szívet keresel,
meglásd: találunk, pillanat se kell!
Tovább, tovább csak! Hahó emberek,
szívet keresünk, hol a szívetek?”

S jöttek robogva, gépbe-öltözötten,
légben, aszfalton s odalent a földben,
mint egyetlen nagy szörnyű látomás
kavargott roppant, lázas vágatás,
szemünkbe néztek szobor-hidegen
s mind rejtelem volt, titok, idegen...

Már este lett, bíborban húnyt a nap,
mikor megálltunk őszi fák alatt.
Már nem tudom, hogy mely határba volt,
de Faust megöszült, feje meghajolt
s míg bús mosollyal nézett szertesztét,
elvonta tőlem csüggedt jobbkezét
és úgy dadogta: „Fiú, győz a gép...”

S október végén alkonyi sugárban,
fehér üstökkel, fekete talárban
— mintha száz évet cipelt vón tova —
úgy ment Berlinből Goethe doktora...

S hogy ott maradtam, árván, egyedül,
egyszer csak hallom: halkan hegedül
egy pinceboltból valami szegény,
amott pedig, az utca szögletén
egy rendőr jön, a karján kisgyerek,
— szülőtlen jószág, rongyok közt remeg —
imént találták, éhen kóborolva.
S a szálas férfi, mintha anya volna,
úgy öleli — míg kopogva halad —
akár a gyermek a kis madarat...

A hegedűszó kizengett az estbe,
a rendőr eltűnt a homályba veszve
s én éreztem, hogy énekelni hív,
az est-harang s egy óriási szív!

A LENGYEL TENGEREN.

Alattam zsongó, roppant tengerár,
fölöttem: szálló, hófehér madár.
Kering, csapong, magát a légbe fúrva;
a vízre csap, majd föl, a kék azúrba,
a Napnak fordul... hószíne vakít...
szabadság-mámor hajtja szárnyait. —
Sirálynak nézem — s fehér sasnak látom.
Úgy jár fölöttünk, mint a lengyel álom,
a régsóvárgott lengyel gondolat,
hogy tenger mosson lengyel partokat...

Sirálynak nézem — s fehér sasnak látom.
Valóra vált a régi lengyel álom:
csapong a sas, a hófehér madár,
szabad röptének nincsen gátja már.
Fenséges útján fényes, égi ív...
Ó, hogy repül! — A mellemben a szív
megérzi ezt a boldog diadalt
s minden ragyog: az ég, a víz, a part!

Igen: sas ez! A hófehér madár...
alatta zúg a roppant balti ár.
S úgy nézem útját testvér-szeretettel,
hogy megtelik a lelkem énekekkel

s kizeng a dal és száll a kék azúrba:
áldott legyen a sasmadárnak útja,
áldott legyen a part, a föld, a tenger,
áldott legyen szabad rögén a lengyel,
áldott legyen a testvéri barázda
s édes kenyér teremjen dús kalászba!

Eltűnt a sas, a hófehér madár...
Ki tudja immár, mely határba jár?
Dnyeszter mentén vagy Visztula fölött,
ahol felujjong hozzá lent a rög?
Akárhon jár is fönt a kék azúrba:
boldog bizony e sasmadárnak útja!
... A tengert nézem... némán hallgatom...
és sírni kezd az árva fájdalom,
— ne vess meg érte, lengyel föld fia —
hogy itt, e fényes, boldog ragyogásban
fülembé zúg a — vesztett Adria...

Gdynia, 1929.

SZENT IMRE HERCEG SÍRJA FOLÓTT.

Alszik a herceg. Csöndben lépjetek!
Isten vitéze békén szendereg.
Az álma tiszta, mint a holdas ég,
Isten ölébe hajtja szép fejét
és alszik itt, kilencszáz éve már,
királyi sarj — ki mégsem volt király...

Emléke: napfény, halála: derű,
nincs benne semmi, semmi keserű.
Kerub-seregbe kellett egy legény,
Isten szeméből rávetett a fény:
hát minden földi rögdologgal végzett
s az égbe ment föl liliom-vitéznek.

Emléke: boldog, múlása: derű
és mégis fáj és mégis keserű.
Kilencszázéves könnycsepp fojtogat,
e föld felett e vén tornyok alatt.
És jajdul bennem titkos, ősi gyász,
mely lappangott, mint elfulladt parázs,
— kilencszázéves pernye ülte meg,
de most fölizzik, szívem megremeg —
egy néma jajszó ajkamra tolúl
és sírok némán, vígasztalanúl.

Mert százszoros e régi veszteség,
hogy oly árvának tudom nemzetét,
amilyen árva — nép — még egy se volt,
mióta embert lát az égi bolt.

Mivé lett volna — Istenem — e nép,
ha el nem hívod első hercegét,
ha tiszta ágban hajt a törzs tovább
s nem jöttek volna törpék s mostohák?
Bizánc, Velence nem a Tisza tája,
vadócba-sorvadt Árpád tiszta fája!

Mivé lett volna ez a föld-darab,
ha e királyfi él és itt marad?
Óh, mennyi könnyünk s vérünk nem foly el,
ha minden csöppre éber gond ügyel?
És nem csorbul ki — jaj, tudom — soha
a magyar kard, e Krisztus-pallosa,
ha véges-végig magyar kézben áll!

Királyi sarj volt — mért nem lett király?

Kerub-seregbe kellett egy legény,
Isten szeméből rávetett a fény:
hát minden földi rögdologgal végzett —
s kilencszáz év szétszórta ezt a népet...

Hát hogyne fájna pokolkínnal ez?
Riadva kérdem, hogy már most mi lesz?
S ha bús panaszként jajdul most e szó,
ne vedd rovásra örök Alkotó,
de koldus jajgat népe romjain
s még most is fáj e régi, régi kín!

Hát hogyne sírnám: Kelj fel hercegünk?
Ha fel nem kelsz, hát szálíg elveszünk!
Kárpát karéja mind lenyesve már,
ébredj királyfi, most kell a király!

Nézd, itt a kardom, rozszant régi penge,
négy évig hordtam világfürgetegbe
— kicsiny erővel, apró, bús, magyar —
de elvérezték mind, mind az erősek
s négy világtájba szórt szét a vihar!

Te ifjú voltál, szép magyar virág,
és ifjú sírja itt most bánatát.
Kell, hogy megértsed hát ez árva szót,
e kínból-sarjadt, könnybe-fulladót:
ébredj királyfi, kelj föl, költelek:
a te szavadra lesz még új sereg!

Nem mozdulsz? Alszol? Jaj, hát jaj nekünk,
se út, se híd... lehullunk, elveszünk...

De csitt! Mi ez? — A templombolt alatt,
mit zengenek a visszhangos falak?
Csitt... Csöndesen! Ó áldott, égi szó...
úgy muzsikál s oly léleknyugtató:

„Csak testem alszik. Fönn virraszt a lélek
s járok az élén ifjak seregének!
Szűz-Anya kertje nem vész el soha,
idők járása bármily mostoha!
Próbálja fagy vagy ellenség dühe:
rozsdátlan pánt a Kárpát gyűrűje!

S ha porba sujt is bármi földi átok:
az égi szem vigyázva néz reátok.
Mi összeomlott: csak egy nemzedék,
amelyen úr lett bűn és söpredék,
de jön nyomába már az új sereg,
félig még játszik, félig még gyerek,
ám nézd: a lelke győzelmes remény,
mert gyémánt-kristály, tiszta és kemény.
Rajt földi fegyver karcolást sem árt,
de legyőz mindent: sorsot és halált.
Hatalma, fénye századokra ér,
mert én vagyok az élen a vezér.
Előttük járok láthatatlanul,
új Pusztaszer, hová e had vonul,
új Pusztaszer lesz és új diadal,
mert férfi mind és magyarabb magyar!“

Elzeng a hang. — Már némák a falak.
Legenda jár a boltozat alatt.
A herceg alszik. Csöndbe lépjetelek,
Isten vitéze békén szendereg.
Az álma tiszta, mint a holdas ég,
Isten ölébe hajtja szép fejét...

Alszik a test, kilencszáz éve már,
de lelke égi kürtön trombitál.
S a hada nő, mint tiszta csillagtábor
s egyszer egy jelre megindul magától.
De most még szunnyad, csöndben alszik itt,
csitt... csöndesen... győzelmet álmodik...

Székesfehérvár.

SOPRONI DAL.*)

Ó zúgott erre száz vihar
egy ezredéven által
és híven állt a férfikar
s a régi, büszke várfal.
Hát csüggedetlen nézd a bajt,
ha tűz, ha kard, ha jég ver,
Sopron csatáz, Sopron kitart
és győz is nagy hitével!

Apáink forró vére folyt
ez istenadta rögre,
de szolgasorba nem hajolt
s magyar maradt örökre.
Mert rendületlen volt a kard,
a bástya és a lélek,
Sopron csatáz, Sopron kitart
és véle győz az élet!

Feléd harangoz Istenünk
a szívünk és harangunk
te adj erőt, te légy velünk,

*\ Sopron 650 éves jubileumára.

hogy híveid maradjunk.
És kér a hűség városa,
mutasd meg szent hatalmad:
hogy fölviruljon még sora
a megtiport magyarnak!

BÁNYÁBA KIÁLTOK.

A hegyeket, a vizeket
s a zöld erdőket elrabolták.
Egy talpalatnyi föld maradt
a régi, boldog, meseország.
S e szűk rögön, jaj nem terem,
jaj nem terem elég kenyér,
kihűlt a régi tűzhelyünk
és ránk szakadt a gond, az éj!

Jaj, nincs ki minket hallana,
szavunkra minden fül: süket,
hát hol keressük igazunk
hát honnan ássunk kenyeret?

Éhség emészt: pogány ítélet!
Teremtő Isten, Istenünk,
hát hány év még e börtönélet?
Már számlálgatják perceink
a rabtartók, a porkolábok —
de nem, de nem; tán van még út,
még a bányákba lekiáltok!

Nézd: ott a mélyben, vaksötétben
egy-egy kis mécses még lobog!
„Testvérek, hé, a föld ölében,
kincseket vájó magyarok!
Itt fönt a színen mindent megöltek
megnyirbálták a búzaföldet
elpusztulunk, ha nem segíttek,
testvérek ott a föld szívébe'
ti vagytok minden reménysége
e holtraváló nemzedéknek!

Halljátok? Hé, ott lent a mélyben
van-e még láng a bányamécsben?
Testvérek, hé, ott lent a tárnán
csattog-e még a régi csákány,
hogy ami kincs van: előteremtse?
Van-e még hit a bánya odván,
pislog-e még a jószerencse?“

Kip-kop... hallom... serény a munka
Ó, van még élet lent a zugba!
Kip-kop... kip-kop... zeng a csákány
s a bányamécs mint szép szivárvány
biztató fénnel fölragyog.
Haj, hála néked égi Isten
hogy lent a földben, mély sötétben
most vájják ki az új utat
a bányajáró magyarok!

Salgótarján, 1930.

KÖSZÖNTŐ MIKLÓS NAPJÁN.

A tűz vagyok most. Puszták kósza fénye,
mely kóborolva jár a barna éjbe.
Imbolygó lángja libben, tovaszáll,
most itt lobog, majd meg már messze jár.
A tűz vagyok, a titkos éji láng,
mely lopva ég csak lidércfény gyanánt.
Bejárja útján, mint a hű zarándok
a régi földet, ősi mesgye-árkot;
a halmokat, hol rejtve bűg a bánat,
s a völgyeket, hol lábujjhegyen járnak:
a siralom, a jaj s a sóhajok —
a tűz vagyok, az olthatatlan fény,
raboknak: mécs, a rabtartóknak: rém,
a hajszott bánat, űzött bú vagyok!

Jövök az éjből. Libbenő világom
Erdélyben könny volt, Kassán jajkiáltás
s hogy átsuhantam a déli határon:
megborzongott az éji őrség-váltás!
Fraknó várában kísértet vagyok,
Trencsén fölött szikrákat hullatok
s mint véresőt jelentő üstökös
a felhők fölött zúgva vágatok.

Pedig semmi, csak: kóbor tűz vagyok.

De lángom: kínzó lelkiismeret,
zaklató önvád, kétségbeesés,
szívet-állító, szörnyű rémület
s kísértő holtak szívében a kés!

És vér vagyok a gyilkos kezeken,
mely ott piroslik szörnyen, szüntelen,
lemoshatatlan foltként tapad rájuk
és ég és fáj és gyötör, mint az átok...

Emitt kiáltok... amott hallgatok...
itt biztatok... ott holtat siratok,
ha kell, hát fényem forró áhitat
vagy lángpallos, mely poklokra mutat...

Pedig csak csendes éji láng vagyok.

De vagyok néha tiltott gondolat,
melyet őrizhet százezer szurony:
rebbenve kél és győztesen halad,
az istenadta örök-szárnyakon.

És vágy leszek, ha kell s leszek remény,
tündöklő álom lelkek rejtekén,
másutt meg forró, égő gyűlölet,
mely hajtja, hajtja szakadatlanul
a kard alatt a köszörűkövet...

Pedig csak csendes éji láng vagyok.

De most, hogy íme, itthon lobogok,
nem máglya-láng s nem lidérc-tűz e fény:
ma melegséget hoztam ide én.
Ami forróság s édes szeretet
betölti mind az árva lelkeket,
a Tátra alján, áldott, bús ölén,
e négybe szabdalt bölcső melegén:
azt idehoztam s itt lobog most békén
e hajnalváró árvák menedékén.
S ünnepi fénnel világítok szerte
— mint tábortűz a győzelem után —
hogy a szabad föld s minden rab vidék
idáig lásson, hol a lángom ég
és felsóhajtson: „Ünnep van Budán“
és felsóhajtson: „Éljen a vezér
s hullassa rája áldását az ég!“

1930.

KIFAKADÁS.

Bár nem tudod még a nevem se,
kuvasz, kódorgó jószerencse,
ne félj, ne kushadj: én nem bántalak.
Más, a nyilát se lőtte ki
s te fölkapod s viszed neki
mit én lőttem: a gyémántmadarat.

Lehet: gazdádna nem vagyok jó,
te bársonytalpú, ágybanalvó,
az én világom: bérc és rengeteg.
Feltörné finnyás talpadat,
az alj, bozót, köves patak,
hát elhordod az úri bőrödet.

Nem hívlak, nincsen síma nyelvem.
Sógort, komát sohse kerestem
túlhan, a cifra palotasoron.
De a viskó mind rámköszönget
s elem önti a jajt, a könnyet
s övék a lelkem és a tarsolyom.

Kis törtetők ha rámvadásztak,
lest vetettek s vermeket ástak:
én meg se láttam törvetésüket.

Hazugok közt nem pöröltem,
sugdosókat elkerültem,
eredj kuvasz tán ott a te helyed!

Üköm, apám, híred se tudta,
térdig veríték volt az útja,
akár nekem. De mégse bántalak.
Van még nyilam s lesz még lesem
s egyszer tán én is fölveszem
az el nem orzott gyémántmadarat...

1931.

HAJNALI RIADÓ.

Érted kiáltok régi erő,
jöjj vissza újra a dermedt karunkba!
Hajrá, szerszámra, sok heverő,
csüggedő lélek és menjen a munka,
csak menjen és zengjen és zúgjon a munka!

Jártak erre már vad viharok,
próbált a sorsunk itt minket pogányul
s álltuk. Akárhogy vert, zuhogott:
új élet sarjadt a vérből, kalászból,
új élet sarjadt a vérből-nőtt kalászból!

Szent a veríték: emberi gyöngy.
S issza a szomjas ősi barázda.
Magyar veríték — vár a göröngy,
egyesülj véle hát csókba és nászba,
kenyerettermő kikeleti nászba!

Hajrá, lendülj föl, vén kalapács,
csengjen az üllő, hogy szálljon a szikra;
magyar a munka és magyar a kovács,
hajrá: kohónkat lélek tüze szítja,
lobogó lángunk a lélek tüze szítja!

Hajrá! Harsog az új riadó!
Kárpáti ormok visszazengik zúgva,
fegyvert kovácsol új honfoglaló,
szép diadalra e hajnali munka,
szíveket tüzesít e hajnali munka!

Hajrá a harcra minden ami él!
S ti tollak és könyvek is mind csatasorba!
És tárul az élet és tágul a tér,
láncunk, bilincsünk lehullik a porba,
a láncunk, bilincsünk lehullik a porba!

Hé, diadalra minden erő,
száz nemzedék jó még a mi nyomunkba,
új ezer-évbe fordul az idő,
hajrá, robogjon magyarán a munka,
csak zúgjon és zengjen és győzzön a munka!

1933.

TEMETÉS UTÁN.

Már elbúgott a roppant requiem,
fáradt a könny, a gyász, az orgona;
sírj hát, sikongj most árva hegedű
immár elér a fájdalmaid oda.
Virágdombon, márványon s ércen át
jajgassad síró, kis melódiád,
mert rendelés, mert törvény, szent betű,
hogy énekeljen, aki hegedű!

Sírj hegedű: utolsó apród-ének,
márványban s ércben alszik már az úr,
utolsó jaj, a százezernyi jajból
borulj föléje vigasztalanul.
Sírj, hegedű, jajdulj hát föl az égig,
s a kiáltásod ott fönn majd megértik
s elmondják néki: „mennybe szállott lélek
ott lenn még sír egy apró, kis, cseléded!”

Sírj, hegedű, ha dalt adott az Isten,
sírjál, ahogy csak húrodtól telik.
E nagy vitéznek, Krisztus bajnokának
pallosát többé meg nem emelik.
S ha panaszod az óceánig érne,

vagy orkán lenne Kárpát erdejébe:
e zuhanáshoz mind, mind semmi az:
mert ez a holt itt: maga a vigasz!

Sírhatsz, sikolthatsz, istenadta jószág,
értsd meg: márványban fekszik itt az úr
és nem mozdul meg többé földi szóra,
hiába hívná százezernyi húr!

Sírvát hát, sikolts hát: immár sohse szólal,
nem kél már ajkán se mosoly, se sóhaj;
árvát nem becéz, rosszal nem csatáz
nagy titka van: e roppant hallgatás!

Sírvát hegedű... vagy mégse, mégse sírvát,
a reménységről szólt az ő dala,
hát zengjed azt, ha könnybefúlva is,
hajnalt kiálts, bár áll az éjszaka!
Virágdombon, márványon s ércen át
zúgjad hitének örök-himnuszát,
mert már parancs, vas-törvény, láng-betű:
hogy váltig zengjen, aki hegedű.

1932.

GYÓNI DALOL.

Halljátok-e a zengő éneket,
mely egyre harsog még e föld felett,
mint láthatatlan, mesebéli kürt?

Ó, tudom én: a sánc már rég bedült
és zöld ruhába öltözött a táj,
de Szán-vizének habjai alól
s a vén kövekből most is földalol,
hogy vért pezsdít és sajgatóan fáj
a régi dal, a véres hősi ének.

Hol vannak már az egykori legények,
a régi ágyúk, régi fegyverek?
A hősi álmok, szárnyszegett remények?
És merre tűnt a vakmerő sereg,
mely szembeszállott minden iszonyattal?

Köd, pára mind. Legenda lett belőle.
Tengerihántó őszi alkonyattal
tán elregélnek itt-ott még felőle,
a Tisza táján, régen-volt-meséket . . .

De él a dal még! Egyre zeng az ének,
mely ott született vészes éjszakákon,

mikor vér csurgott földön és a fákon,
mikor a rongy-sátor nyöszörgött a szélben
s haló honvéd nyögte: „Fiam, feleségem!”
Akkor kelt e dal és bőgphetett a gránát:
roppant halálgépek menydörgő zaján át
föl az égig lendült istenadta szárnyon
s elzúgta mint álltak férfiak a sáncon!

Halljátok-e a zengő éneket,
ti mai, szürke, tapló-emberek!
Halljátok-e a férfiak dalát,
kik tűzben, vérben, acélban csatáztak
szörnyű évadján világpusztulásnak,
állván az éhség s dögvész ostromát?

Ki indította, kinek ajkán termett?
Ki adta lelkét annak a seregnek?
Táltos? Varázsló? Próféta? Vezér?
... Ó, rongyos-sátrát lengetett a szél
didergő, magyar közvitéz felett
és onnan keltek mind az énekek...

Csak költő volt. De Isten trombitása.
S haj, rabbilinccsel ment a Golgotára
mikor már minden összeroskadott.
És úgy aludt ki szíve tiszta lángja,
hogy elborultak gyászos éjszakába
fölötte mind a távol csillagok.

Csak dala zeng. Az ének most is él
és el nem nyomja semmi földi hang,
hiába őrzi porladó szívét

a porkoláb: az ázsiai hant.
Az ének zúg a lengyel vár alól
mint földberejtett, titkos trombita,
fegyvert, vitézt és győzelmet dalol
s örökké tart e rejtelmes csoda!

Ó, szállj nagy-ének, férfinevelő,
sohase kellett így még az erő,
sohase kellett annyi hit nekünk,
mint most, amikor láncot csörgetünk
és sorvadásba esett már a lélek...

Csak zendülj, zendülj harcos férfiének,
üvölts te kürt a föld és víz alól,
adj új erőt e roskadt nemzedéknek,
zúgd a fülébe: „Ne csüggedjetek,
hát nem halljátok ezt az éneket?
Csitt, valahol...
Gyóni dalol,
hitet dalol a „rabvackok felett...”

1931.

KARÁCSONYI LEGENDA.

Az ajtó zörrent, szó kicsattant,
kattogva zárt a rossz lakat
s már kint állott a hóba, szélbe
a betlehemes kis csapat.
Még ott zúgott a szó fülükbe:
— Kint tágasabb, kotródjatok!
Az ördög súgta tán tinéktek,
hogyan éppen itt kopogjatok? —

A kóc-szakállú pásztoroknak
szemében könnycsepp remegett,
legörbült szájjal állt az angyal
és mindnek sírós kedve lett.
Majd sóhajtottak, fölszipogtak
s mint fázós, rebbent madarak,
odébbállott a téli estben
a subás, csizmás kis csapat.

A vén, meg bent a kis szobában
kincset számolt az asztalon:
sápadt aranyának garmadája
surrant a csontos ujjakon.
— Ez ... itt az élet! — csikorogta
a fogavesztett harciaszáj. —

Mit nekem: ünnep, Betlehem,
bolond a szív ha van s ha fáj!
Hahó világ! Szédült bolondok,
várjátok csak a csillagot...
Nálam a fény, az élet magja,
mert bölcs ember csak én vagyok! —
...Csörgött, osont sokszáz arany,
karvalyszem nézte útjukat,
ott kint meg tornyok, háztetők
álmodtak szűzi hó alatt...

— Bolond a szív ha van s ha fáj.
Lám, én megöltem a szívet;
csak balga hit: hogy van, hogy érez,
hogy fél, hogy újjong, hogy nevet!
De ej, mi ez? Hát lesz nyugalmam?
Mit kolompol az estharang!
Kizárlak innét, hess Karácsony!
Babona, hess! Hess ki te hang!

...Reccsen a szuvas ablaktábla:
elhal a hang — nevet a vén,
elolt világot, székbe süpped
s rávet az izzó kályhafény...
Mereng, elszunnyad egymagába,
csupán egyetlen vágya van
és felnyög olykor kínba, vágyba:
— Arany... sok-sok arany... arany... —

És fönt a havas háztetőn most
reszketni kezd az árva drót
és lesúgja a kis szobába,

amit érez: a röpke szót.
S im, odalent a kályha mellett
a ládikóban csoda kél,
parányi kristály, fénye sincsen
és mégis fölzeng, bűg, zenél:

„Tinéktek szólok, elhagyottak,
szegények, árvák, rongyosak!
Hozzátok jött, rongyok takarják
a rossz akoltető alatt...
Tiétek minden szenvedés itt,
de áldott minden könnyetek,
mert boldogok, akik zokognak,
csak Betlehembe menjete...“

Felnyög a vén: — Ki az, mi az?
Úgy: csak a gép...? Bolond eset...
Tán elcsavarná, hogy ne szóljon,
mozdulna is, de nem lehet,
a kéz, a láb, akár az ólom
s már újra alszik... úgy motyog,
hogy szinte gyötremnek vennéd:
— Kiről beszél... kik boldogok? —

A kristály bűg: „Ők boldogok,
az üldözöttek, elesettek,
érettük lett az Isten: ember
s értük vállalja vétkeinket!“

— Hát értünk? — jajdul föl a vén,
félíg alva, félíg ébren —
mi... mi lesz hát a gazdagokkal?
Az mind kárhózzék? S ne reméljen? —

Sujt most a hang: „Könnyebb bizony
átaljutni a tűfokán,
mint kérges-szívű gazdagoknak
megállni Isten grádicsán!”

Retten, roskad a féligalvó...
az álma fut már, szeme tág,
torkában ver a félelem
és kezd egy rémült disputát:
— Jó, jó... de hogyha átok a kincs,
ki épít... mondd csak... templomot? —
Rávág a hang: „A koldusasszony
fillérje többet ér s nyom ott,
ahol megméri ezt a fillért
s a gazdagoknak aranyát...”

Hördül a vén: — Megállj, megállj!
Ezt nem hallgatom én tovább!
Ám zúg a szó: „Hallgassatok
a szívetekre emberek:
bölcsebb bíró élet-halálban
higyjétek el, hogy nem lehet!”

— De kinek nincsen szíve már... —
ajdul a vén — vagy kérge nőtt? —

„A könny feloldja szikla-kérgét
s érez, sajog, mint azelőtt!”

— De mit tegyen, ki mindig gaz volt,
hisz annak nincs már kegyelem! —

Felel a szó, örök vigasszal:
„A búsaké a Betlehem...”

Roskad a vén, már könnye hull
s most fölújjong a ládikából
a hang és zendül, mint mikor
szárnyakat bont a prédikátor:
„A Betlehemben nincsen ajtó,
nincsen lakat, sem földi zár
és eljut hozzá minden ember,
ki csillagot keresve jár.
Keressétek hát tiszta szemmel
s meglátjátok, hogy ott ragyog,
merre az árvák, elhagyottak
s koldusok útja kanyarog.
Ott zeng a boldog angyal-ének
s ott szunnyad Isten egy fia,
égnek dicsőség, földnek béke,
örvendezz ember! Glória!”

Zokog a vén, a kristály hallgat
s így végződik e kis mese:
éjfél volt... s elment a misére
a kincsek vén szerelmese...

1932.

SZEGED.

Hajnal dereng. A város mélyen alszik.
S piheg a síkság. Vajjon mi az álma?
Mit álmodik az őszi magyar róna
s a házak ezre, most e pirkadásba?
Mit álmodnak, mit álmodnak a házak,
a kő, az oszlop, kapubolt és márvány?
Nem álmodják-é maguk idegennek,
e nomád földön, húnok rónaságán?
S mit álmodik, e titkos ősi síkság,
e nagy, mélázó, örök rejtelem?
Nem érzi-é, hogy pataverte hátán
e kőváros, itt mégis idegen?
Összedobban a föld örök szívével
a város új, nyugati ritmusa
s megérti-e a néma délibábot
a gót toronynak harang-himnusza?

Ki mondja meg, mit álmodik a város
s ki mondja meg a föld mit álmodik?
Harc áll-e köztük, titkos, néma torna,
avagy békélten egymást ölelik?
Ki tudja titkát, van-e olyan elme,
amely e furcsa kérdésre felelne?
De hallga csak, harangok érce zendül:

„Ébredj kőváros, ébredj drága sík!
Rohan az élet, sürget a kenyér,
a kenyér, amely sohsem alkuszik!
Bim-bam, bim-bam, bilincset tör az öklünk,
giling-galang, mi sohse csüggedünk!
Ránkdólt az árvíz? Új gátakat hánytunk!
Vörös pribékek? — Nem bírtak velünk!
Bim-bam, bim-bam, bilincset tör az öklünk,
kohó a munka, kardokat hevít;
mi vertünk lelket halott Hunniába,
mert összefogott: város és a sík!

És zeng és száll a hajnali harangszó,
sűrög a város, dalol a mező,
s égen és földön, szélben, virradatban
suhog valami roppant őserő.
Bámulva nézlek, szeretettel áldlak,
magamba szívom szent igézeted,
s Dunántúl bókol bennem most előtted
alföldi róna s győzelmes Szeged!

1932.

A DÍSZMENET.

Megállt a hóhér — szalutált,
letelt a szörnyű óra...
Némán merednek a szemek
a hosszú sor bitóra.
Arad felett holló repül
és döbbsent iszonyat,
borzongva áll az ezredes
s a hű császári had...

Nincsen egy hang, egy rezdülés,
csak dermedt rémület,
Aulich lábánál sír a pap,
mint megvert kisgyerek...

Sarkonfordul az ezredes,
recseg parancsszava:
„A batalion bevonul,
irány: a laktanya!
Okuljon tiszt és közlegény;
íme kilenc bitó,
emígy bűnhődik — értitek? —
mindegyik lázadó!”

Kengyelbe lép, lovára száll,
elvágtat, mint a szél
s nyomába vezényszó üvölt
s dobok pergése kél.
Négy század morva gyalogos
némán továbbvonul,
a „lá zadók“ oly csendesek,
csak függnek szótlanul...

Négy morva század eldobog,
nem néz se jobbra-balra,
riadtan lép a sok bakancs
a fekete ugarra...

Két század áll még csendesen,
az indulásra várva
és nézi, hogyan leng, libeg
hős Damjanich szakálla.
De szó riad és kard süvít
s a két század is dobban
s két század lengyel regruta
megindul hosszú sorban.

Se kürt, se dob, se szó, se hang,
a fejek földre szegve,
sohse volt még ily gyászos had
a császári seregbe!

De lám, hogy íme odaér
a bitósor elébe,
kifeszül minden puskaszíj
a lengyelek kezébe,

kifeszül minden szál derék
s mintha parancs lett volna:
úgy lendül jobbra minden arc
s néz a bitófa-sorra.

És döngve megdobbán a föld,
mintha pöröllyel vágnák,
négy száz bakancs dübörgeti
az őszi tarló hátát!

Hőkölnek mind a tiszti urak,
de egy se szól egy szót se,
be jó is, hogy az ezredes
már elment, mily szerencse!

S a tiszti urak, őrmesterek,
dobosok, trombitások
épp úgy verik a talpukat,
akár a köz-subások.

Döngő léptekkel úgy megyen
a néma díszmenet,
hogy aki látja, felzokog
s az arcán könny pereg.
Se kürt, se dob, se szó, se hang
s mégis, szörnyű, kemény
parádét vág ott a gyepen
kétszáz lengyel legény!

Pedig csak kilenc facölöp
és rajt kilenc halott
s a „láza dón“ nincs paszomány,
se fényes csillagok...

Se kürt, se dob, se szó, se hang
a dérütött juhszélen,
csak mintha... a holt Damjanich
bókolgatna a szélben...

Se kürt... se dob... se szó... se hang...
S a kétszáz regruta
úgy veri ott a defilét,
hogy nézni is csuda.
Szájuk remeg, szemükbe könny,
arcuk halotti sápadt,
de ilyen díszes parádét
még császárnak se vágtak!

VITÉZEK ÉNEKE.

Fülünkbe még a trombiták sikongnak,
fegyvertől forró még a tenyerünk,
zengő hajrája sodró rohamoknak
még fölveri nyugalmas éjjelünk!
Egyetlen álmunk van: a diadal
s egyetlen vágyunk: száz új nemzedék,
mely kemény s győztes, mint a bástyafal
s mégis dalolva tartja az ekét!

Fülünkbe még a trombiták sikongnak,
hajrá, hát rázd föl csüggedt népedet
s ki élén jártál hetyke rohamoknak,
mutasd, hogy erőd: orkán, fürgeteg,
a bátorságod: kőszál, sziklahegy,
mely meg nem rendült soha, soha még,
s az akaratod oly feszítve megy,
mint óriás-tölgy fájába az ék!

Fülünkbe még a trombiták sikongnak,
fegyvertől forró még a tenyerünk,
hajrá, győzelmet hoz nekünk a holnap,
mert Isten lelke harcol mivelünk!
Egyetlen álmunk van: a diadal
s egyetlen vágyunk: száz új nemzedék,
mely úgy kitart itt, mint a bástyafal
s dalolva nyomja földbe az ekét!

RIGÓFÜTTY ÁPRILISBAN.

Rezzen az ág. — Már rajta ül,
hintázva, hetykén néz le rám
— hej, nagy legény vagy cimborám! —
tollászkodik, most dalba kezd
s nótáz, füttyül, füttyül, füttyül...

Lám csak: a füttyös semmiházi,
hogy győzi ezt a nótaszót!
Hogy győzi kedvvel,
lélekzettel,
már szinte minden ráfigyel:
a lomb, a rét, a gally, bozót!

Hogy győzi kedvvel, lendülettel,
pedig talán még fészke sincs.
Mit bánja ő! Kacag a reggel
s miénk a föld — csak egyet ints!
Tilulió... bodros az ég,
már gyertyáznak a gesztenyék,
hát félre gond, bolond világ...
tilulió...
minékünk hajt ki a virág!

Be könnyű néked kis mihaszna,
hej, én is tudtam ezt a dalt:
tilulió,
dalolgattuk is sok tavaszba
és sutbavágtuk mind a bajt,
tilulió...

Aztán leroskadt ránc az ég,
fészkünk leverték, földrehullt
s a fű, a rét,
hiába védte életét,
mindenre köd, meg hó borult.

S a dermedtségnek idején
azt sírtam: hit és jóremény!
— Hit! Hit! — csipogtam cinkeszóval,
mert cinketollba bújtam én,
hogy átcsipogjam ha lehet,
a szétdúlt fészekroncs felett,
a nagy telet...

— Hit! Hit! Tűrj! Tűrj! — hajtotta szám,
vékonyka cinkeszóval, árván,
mert hit kellett, remény-szivárvány.

„Hit, hit! És tűrj — didergő népem!”
más éneket már nem tudok.
Hit, hit! — hajtottam rendületlen
és lám: kibírtuk a fagyot.
Tűrj, tűrj! — s a télen túl vagyunk már,
köszöntget ránc a kikelet,
a fészkehullott bús madárnép,

már vedli téli tollát, pelyhét,
a hit győzött a tél felett.

Ám én, ó én, a füttyöskedvű,
de cinkesorsot vállaló,
régí rigó;
most úgy nézem kis cimborám
itt fönn a fán,
mint aki sohse fújta még
a boldogoknak énekét.

De nem! Nem úgy! Enyém e dal,
én is tudom még, hej, hahó:
tilulió!
Elmúlt a tél, a gond, a baj,
hol van immár a jég, a hó,
tilulió, tilulió!

Tilulió... miénk az élet,
összeszedjük a régi népet,
tilulió!
Fújjuk, daloljuk újra hát
a fészekrakók szép dalát:
tilulió, tilulió!

Most nekünk hajt ki a virág!

1934.

TAVASZI ÉNEK.

Ezüstös bodrok fönn az égen,
ezüstködök a tiszta-kéken,
pacsirta cseng a kék magasban,
hajhó! testvérem! szép tavasz van,
már harsogtatja himnuszát!

Vessed le azt a zord subát,
a rügy kipattant, zöldje hajt,
pajtás, felejtsd a bút, a bajt!
Virágos minden karcsú ág,
termésre hív az új világ,
a szív, a szív dobogva ver,
testvér, az élet énekel;
hajrá, magasba, ifjúság!

A holt levél, a vén avar,
azt hitted: mindent bétakar.
Azt hitted: mindent visszafojt,
erőt, reményt, hitet, mosolyt
és nézd: a korhadt levelen
áttört, kibújt a fű, virág
és fénybe ring és égre lát,
mert küldetése: győzelem!

Testvér, pajtásom, énekelj
és kurjongatva rá-felel
a zengő, drága kikelet;
ó, mindig győz a tél felett
a bátor, szép virágos ág!

Az ősi, tölgyes-rengeteg,
amely kibírt ezer telet,
amely sudáran égnek állt,
akármily orkán orgonált;
nem bírta ki a szút, csomort:
szálankint dőlt el, szétomolt...

A szú azt hitte: végezett.
De éltek még a gyökerek.

És most, hogy harsog a tavasz,
hiába fojtja tüske, gaz:
kihajt az ifjú sarjadás!
Testvér, virágozz és bocsáss
ezer gallyat, ezer rügyet,
hogy fölkeljen a rengeteg,
ó szép, virágos, karcsú ágak,
testvérei a napsugárnak,
föl, fölfelé! — a kék magasban,
pacsirtaszó s örök-tavasz van,
már harsogtatja himnuszát,
hajrá, hát győzzél: ifjúság!

SIMON LEGENDÁJA.

Tűzött a nap bosszús, haragvó fénnel
s a szikla izzott, mint tüzes cserép.
Mogorván lépett Róma zsoldosa,
mert messze volt még fönt a Golgota
s hosszan vonult a zajgó csőcselék...

Dárdák között haladt a bús keresztfa,
döccenve ingott a fejek felett,
úgy bukdácsolt, mint roncs a víz színén.
S az Isten-fiú tépett köntösén
vér s könny perdült le, lassan, cseppre-csepp...

Simon meg jött a tikkadt délutánban.
Még meg se hőkölt s rádördült a szó:
„Lódulj oda és segítsd azt a fát,
mert holtrazúzza véle önmagát
és itt hal meg e furcsa lázadó!”

Tán visszavág... — De nem: a dárda ráint
s haj! nem tréfál a légió soha —
fojtott szitokkal hát a sorba áll;
feszül a kar, szegül a nyak, a váll
s halad megint a nagy, négyágú fa.

Simon dacos. Így hát csak színre-szemre
hurcolja azt a haláloszlopot:
reáereszti terhét nagy titokba
a *másikra*. S az kintől tántorogva
elbotlik s íme: összeroskadott...

Simon csak néz. Valami gyöngye szánás
remeg föl benne... S hogy az talpraáll:
nagyobbat markol, többet visz a fából
s mindjárt könnyebben lép a véres vándor,
aki előtte roskadozva jár.

Üvölt a nép, mint vadnyomon a farka
s az űzött Krisztus keze áldva int.
Simon csak nézi s ámul, egyre jobban:
— Nem ember ez — csodálkozik titokban —
ki áldó kézzel fogad ennyi kint!

Nem ember ez! — S nagyobb fog a fából.
De — hogy van az, hogy súlyát alig érzi
a durvafájú, vaskos gerendának,
holott pedig e bús halálfiának
vállát sebesre töri, marja, vérzi?...

— Szegény... szegény! — Úgy szánja már szívével.
És még több terhet vállal titkon át,
majd földretéved le a pillantása
s — lejjebb hajol, hogy még tisztábban lássa,
mert csoda az, mit szeme látva-lát!

...Bíborvirág!... Az!... Virág hajt a kőből...
Krisztusnak minden vércseppje nyomán!

S e dühtől részeg csorda meg se látja,
vakon, üvöltve hajt a Golgotára,
vagy ... véle játszik káprázat csupán?

De nem ... Virág az! Élő, színvalóság!
Virág ... megint ... alig hogy földet ér
a pergő vércsepp a tépett ruháru:
már szétterül ... már kis virággá tárul ...
Csoda! Csoda! Virágot hajt e vér!

Kiáltna, szólna ... — Rá se hederítnek.
Még ráfognák, hogy meghibbant talán,
hát inkább nem szól — de a keresztfából
még egy ölnyit a vállára nyalából
S riadva lép a Megváltó után.

És lépked, kinnal, gonddal, jól ügyelve:
dehogy taposna egyetlen virágra,
mely ott hajt ki, mint csodás látomány
az Istenfiú roskadt lábnyomán
és vérző kelyhét illatozva tárja.

S mire fölérnek, fönt a csúcs alatt,
Simon már ég és áhítatba reszket:
mert nem érez egy fontnyi súlyt a vállán,
csak mintha pelyhet vinne rózsapárnán,
bár viszi tán az egész, nagy keresztet!

... S hogy végül minden bételijesedett,
írás szerint a földön és az égen:
Simon megzendült, mint az ércharang,

zokogva sírt föl belőle a hang:
Uram! Uram! — és ott vonaglott térden...

Azóta — törvény: hogy aki keresztjét
tűrő lélekkel, áhítattal hordja,
egyre könnyebbnek érzi szörnyű terhét
s Isten-virága nyitja néki kelyhét
a Krisztus-járta, szentelt lábnyomokba...

MAGYAR PÁSZTOROK ÚTJA.

Fölöttünk ordító vihar,
nyomunkban hörgő ordasok.
Haj, merre vagy most Betlehem
és merre van a csillagod?

Kavargó hó... már mellig ér...
s a szél, a szél
hogy tépi ezt a rongyruhát!
Testvér, akárhogy zúg a tél,
el ne maradj most, csak tovább!

Haj, nem volt ilyen tél soha
s nem volt ily messze — Betlehem.
Bojtárok, öreg-számadó,
meddig tart még e gyöttelelem?
Út van-e még e hó alatt,
vagy tán az út is elmaradt?

Mindegy, csak menni, menni kell,
ha szél süvölt, ordas üvölt,
valahol angyal énekel
és égi lángot vet a föld...

Tovább, tovább, hé, rongyosok . . .
valahol ring egy jászol-ágy,
valahol van egy Betlehem
s legyőzi ezt az éjszakát.

Húzd szorosabbra rongyaidd
s markoljad jobban fütykösöd,
temet, bénít a hó, a hó,
tapossad mégis, hej, hahó,
valahol fénybe öltözött
egy dültfedelű házikó!

Valahol mégis csillag ég,
valahol harmatoz az ég,
valahol Isten született,
hé, emberek:
hát el ne fagyjon szívetek!

Én bús-keserves, árva népem,
ki megmaradtál csodaképpen
öldöklő századok alatt,
hát azt hiszed, hogy eltemet
e halált-bőgő fürgeteg
s mögöttünk lábnyom sem marad?

Hát azt hiszed? Nem úgy, hahó,
a szél, a hó
már ezer éve kavarg
s mégis elértük mind-ezerszer
az útmutató csillagot!

Szemünkbe vághat, zúghat, téphet,
jöhet ránk most is mint a végzet,
csapás-özön s mind ami gazság,
valahol vár a Betlehem
s ott megszületik az Igazság!

1934.

KÖSZÖNET.*)

Az én szavam csak gyöngé hang,
mely el sem jutna tán oda,
hol könnyet szárít, gyámolít
s ezer nyomorgót megsegít
a jószág ezüst-asszonya . . .

De bár szavam csak elhaló,
erőtlen, pusztá, földi szó,
mégis tudom, most messze-cseng
s rá mindenünnen visszazeng,
mint áldó visszhang, szent vihar:
a hála-ének, hála-dal!

Jószágnak ezüst-asszonya!
Bennünk most minden szó: ima;
minden szó egy-egy szívverés
és mégis mindez oly kevés!

Mert hogy köszönjük meg neked,
hogy százszor-áldott, szép kezéd
végigbecéz és enni ad

*) Koldusfiú szavalta a Horthyné-akció karácsonyán.

és betakar és símogat
és mindig itt van mivelünk
s begyujtja árva tűzhelyünk;
minden bajunkra fölvigyáz
és melenget és fölruház,
s hol már a hit is elfogyott:
kigyujt egy fényes csillagot,
mely átvilágol fellegen
és száz zimankós éjjelen:
nincs annál tisztább égi fény
és úgy hívjuk, hogy: Jóremény!

Nincs szó, nincs arra köszönet,
hogy méltón áldja e kezet!

Egykor — így szól a szép rege —
egy szent királylány ölibe
rózsákká vált a lágy kenyér
s most új csodát hozott a tél!

A jóság ezüst-asszonya
szívéből nőtt ez új csoda.
Rózsákat hajtott, azt bizony,
virágba nőtt az irgalom!
S e kis kosárnyi szép virág
csak széthintette illatát
s változni kezdett szár, levél
és lett belőle lágy kenyér
és lett cipő és lett ruha
és lett ezer meleg szoba ...

Hát köszönjük ez új csodát
s most azért mondunk hő imát,
hogy Isten százszor áldja meg,
e kincset-hintő, hű kezét
és százszor áldja őt magát:
a jószág ezüst-asszonyát.

AZ ÉLEN, VAS MIHÁLLYAL.

A nyárfasor kopár-meredten,
targallyal áll a téli ködbe.
És lépegetünk Vas Mihállyal
halkan, zörögve.

Mert Vas Mihálynak vas a lába,
húsz éve tán, hogy fölfogadta.
A régi, elment még Uzsoknál
egy forgatagba.

Most ballagunk a nyárfasorban,
zörög a láb, de csak kilépünk
s mögöttünk nagy processzióban
jön a mi népünk.

S e nagy magyar processzióban,
mely láthatatlan s csöndbe lépked,
ha néma is, de zeng szünetlen
egy régi ének.

Életről, földről, kisgyerekről,
tűzhelyről szól a szent zsoltosma
és dúdolgatjuk Vas Mihállyal
sarat taposva . . .

Mert vár valahol egy barázda,
fölötte napfény muzsikálgat,
rég tartozik kövér kalásszal
a Vas Mihálynak.

Hej, hosszú út volt, cimborám és
húsz éve lesz, hogy rajta járunk,
de bárhogy terped ez a köd-rongy:
most kitalálunk!

1934.

A KETTÉTÖRT KOBOZ.

(Kozma Andor halálára.)

A Koboz sorsát mondom árva szóval,
mert nincs Koboz már. — Bűvös fája tört.
Meggyűl a könny, de nem szabad siratni,
hogy visszavette tört fáját a föld.
S ha búpanaszra tévedne az ajkam:
hamis a szó és vétek, úgy lehet,
a Koboz eltört, de mi lelke volt,
azt most is halljuk, itt: az éneket.

A Koboz sorsát mondom regeszóval:
Volt egyszer... hol volt... — ej, hát félre könny!
a Koboz sorsát nem lehet siratni,
a Koboz sorsa szent és szín-öröm:
ha gyötrelemből sarjad is az ének,
Isten-parancs, mit zengve teljesít
s ha kínja is van a húr-pendülésnek,
mihelyt kicseng — mindent megédesít.

A Koboz sorsát mondom hát e verssel.
Egyszer volt... hol volt... vajh, ki tudja itt,
miképen lesz a nótatermő hangszer?
Bimbóból kél, vagy magból születik?

Titok ez máig. Boldog Isten titka
és meg nem fejtí földi értelem...
Valahol felszáll egy dalos pacsirta,
dalát meghallja fent a végtelen,
örökhatalmú, jóságos Teremtő,
mosolyog rá és eldúdol vele
s e dúdolásból támad itt a földön
az Uristennek egy-egy hangszere...

A Koboz sorsát mondom e mesével,
— bizonynyal az is csak így lehetett:
muzsikát gondolt ott fent a Teremtő
s e gondolatból hangszer született.
Ez volt Koboz. — És nyomban dalba kezdett.
Szellő meg fűszál járt a húrokon,
majd átsuhant a szerelem is rajta
— akár a pille ringó bokrokon —
és zengett-pengett szépen, egyre szebben
egyszer örömben, másszor gyötrelemben,
de mindig tisztán — csorbát nem adott,
mert szentnek érzett minden dallamot!

A Koboz sorsát mondom itt e dalban.
Ti hallottátok, tudjátok ki volt,
akár napfényen, akár zord viharban,
mindig dalolt és magyarul dalolt.
Magyar dicsőség zendítette húrját
és minden hangja szívünkbe talált
és — megzengette a magyar keserv
s a Koboz zúgott, szinte orgonált!
Tudta a dalt — ó, minden dalt tudott,
pacsirtaszótól orkán haragjáig

és el nem hagyta, bár szakadt a húrja
s utolsó húrján zengett mindhalálig.

A Koboz sorsát mondom árva szóval:
... aztán elpattant végső húrja is,
a dal kicsengett, bongva tovaszállott
a kék azúrba, mely az égbe visz;
a húr elpattant, elszakadt idegje
fölsodródott a néma hangszeren
s a néma hangszer — húr nélkül mit érne? —
kettébetört, hogy némán — ne legyen...

A Koboz sorsát mondom könnybefulva,
mert nincs Koboz már. — Bűvös fája tört.
Csordul a könny, bár nem szabad siratni,
hogy visszavette hangszerét a föld.
S ha mégis jajra tévedt most az ajkam,
én megkövetlek érte, emberek,
nem így kívántam, ó nem így akartam,
elvétettem e gyöngé éneket.
A Koboz sorsát emberszemmel néztem,
pedig tudom: a lélek halhatatlan;
a Koboz eltört, de mi lelke volt,
az mindig zeng majd, mert maga: a dallam.

1933.

TAKARODÓ.

Ügye, ha néha fölrivall
az esti kürt az éjben
és zengve száll a tiszta dal,
mint egykor réges-régen:
hát fölfigyeltek rá ti is,
mert igaz ez az ének:
„Baka, baka, vidám baka . . .“
be gyönyörű az élet!

Hol vagytok már ti cimborák,
kiszolgált vén sasok,
bundások, kölyök-regruták,
hahó, kurjantsatok!
Hisz vért pezsdít e harsogás,
hallom, hogy döngve léptek,
„Baka, baka, kemény baka . . .“
a szívem int felétek.

Úgy, úgy! Kivág az ifjú láb,
hogy zúg a föld, a kő
s kitárja apró ablakát
a régi szerető.
A keszkenője sírva int,
hát zengjen most az ének:

„Baka, baka, hetyke baka . . .“
ma még piros az élet.

S míg egyre szól a trombita,
ó, messze, messze látok:
sapkánkon színes pántlika
és százszorszép virágok,
de szívünkön és ajkunkon
már vért buggyant az ének:
„Baka, baka, véres baka . . .“
hát búcsúzik az élet?

És látlak fekve, cimborám,
az idegen fenyéren,
idegen pázsit bársonyán
és messze erdőszélen,
hallgass hát kürt, némulj el kürt,
minek már ez az ének?
„Baka, baka, vitéz baka . . .“
nincsenek már legények!

Vagy zendülj mégis trombita,
de halkan, szép gügyögve,
hangod talán elhangzik a
sok távoli göröngyre.
Búgjál fölöttük altatón
mélázó esti ének:
„Baka, baka, fáradt baka . . .“
be sok szív porlad véled.

Most fölszárnnyal s „lefúj“ a dal
s kizeng az éjszakába,

de bennem egyre cseng, rivall
s nem némul, mindhiába.
Harsogj is hát rejtelmes kürt,
amíg e földön élek:
„Baka, baka, magyar baka...“
örök dicsőség néked!

A HONTALAN.

Két ökle: mint két súlyos földgöröngy
és rajt a fej: a kőbedermedt kín.
Csak szemesarkán gyűl egy árva gyöngy
— ó, nem csordul le arca ráncain —
csak nő, öregszik: gond és jaj szülöttje,
nem hoz magával hulló könny-özönt;
zúghat a város-óceán körötte:
itt most születik meg egy néma — gyöngy.

Ha meglátnátok, mi sajog mögötte,
milyen vonagló, véres gyötirelem,
hörgő jajszóval sírnátok a ködbe,
mint a hajókürt künn a tengeren.
De ez itt, hallgat. — Gyöngyöt vajúdik.
Agyában kővé vált a gondolat;
a ház, a jószág és a téli sík
a Bácska ólmos fellege alatt . . .

A ház, a jószág és a téli sík . . .
Ó, nincsen rajtuk kívül értelem!
Ha száz út hívja, mégsem alkuszik:
a régi földet járja szüntelen.
Ébren s álmában egyre visszatér,
nem látja, hallja azt, ki ráköszönt,

szegetlen áll a kegyelemkenyér
s e szörnyű kínban születik a — gyöngy.

Testvér, testvérem ráncszakadt a tél
s béna lett minden vigaszom, szavam,
nincs olyan szó, mely most hozzád fölér,
hozzád, ki szenvedsz némán, zordonan.
De láss belém: nyilalló sok sebed
bennem is ég. Megváltók kínja ez!
Most váltjuk meg az új évezredet,
mely bárhogy fojtják, mégis: ébredsz!

1934.

KÉT ÉNEK SZÜZ MÁRIÁHOZ.

I.

Hajnali dal.

Feléd esengek, törve, halkan
s bár föl sem ér e gyöngé dallam
lábadhoz, égi Szűz-Anya;
feléd rebeg és úgy dicsérget
e könnyből-sarjadt árva ének,
ó, Tenger Csillaga.

A szenvedések megtiportak,
nincs apróbb férgé már a pornak,
mint én, e földi téreken.
S lásd: nem panaszra nyílik ajkam,
téged dicsér e virradatban
parányi énekem.

Ó, megváltásnak édesanyja,
hallgasd meg ím: e csöppnyi hangya
feléd röpíti sóhaját.
Hiszen neved, ha csak kimondja,
megkönnyül tőle terhe, gondja
és mindent fénybe lát!

Dícsérjen hát e dal szünetlen
s dícsérjen zengő énekekben
a napvilág s az éjszaka;
s lehull mirólunk mind a kétség,
— neved minékünk: jóreménység —
ó Tenger Csillaga!

II.

Vándor-ének.

Csak dúdolok, mert hangszerem nincs,
dalom a fűszál éneke:
„Szép Szűz-virág, ó Boldogasszony,
a szívem csordultig tele!
A gond lenyomja gyöngye vállam
s keserget szüntelen-panasz,
de mi fölszáll e dúdolásban
s feléd eseng — most még sem az!

Én annyit kértem pártfogásod
— s mindig éreztem jó kezed —
hát nem terhellek újra, látod,
hiszen a baj oly rengeteg!
Itt millióknak könnye csurran
és mind rád bízva sóhaját,
hadd hordom én panasztalan hát
e kint, amit most sorsom ád...

Hát dúdolok parányi búval...
De te azért azt meg ne lásd;

Te halljad tisztának, derűsnek,
és boldognak e dúdolást!
Mert boldog is: téged magasztal,
és hálaszóval száll feléd,
kit boldognak mond nagy vigasszal
e földön minden nemzedék!

Te anyja vagy Isten fiának:
hát hódol néked a világ.
Lábadnál zúg, kereng, dalolva
Nap, Hold s a csillag-miriád!
E roppant, zengő zenekarban,
azért halljad meg énekem;
csak fűszál-dal, de mégis: dallam,
a legparányibb hangszeren ...

Áldott vagy te az asszonyok közt...
s malaszttal teljes csak te vagy...
az Úr veled van mindörökké...
és áldott a te szent Fiad!
Dicsőség néked, Boldogasszony,
ember-kínból nőtt égi gyöngy,
hát tündökölj ránk, vándorokra:
s rózsákat hajt az út-göröngy!"

1935.

BIZAKODÁS.

Haj, hányszor sóhajt kesergőn a lélek
kikelet jöttén, tavasz küszöbén:
sarjad-e új ág, bátor ifjú élet
megnyesett fának csonka törzsökén?

Zendül-e ének tavaszi szelekben,
lüktető, sodró, rügycsalogató,
mely bűgva támad s egyre élesebben
lendül s parancsol, mint a riadó,
hogy fölzaklassa e béna világot,
mindent, mi termő, csira és gyökér
s virágba hajtson minden tiszta vágyat,
amit avarba fojtott le a tél?

Hitetlen lélek száz sóhajjal kérdi ...

Pedig a csonkon feszül már a rügy,
lüktet a föld s e dobbanást megérti
és éled újra minden mindenütt!
Az ormokon már kószál a tavasz,
keresi kürtjét s tudom fölrivall:
hajrá, hát félre, csüggedő panasz,
csak bátor rügynek zeng majd itt a dal!

Csak bátor rügynek és kitárt szíveknek . . .

Készülj, siess hát, minden csepp erő!
Az új tavasznak gátat, mondd ki vethet;
győz a reménység, hogyha szárnya nő!
Hallod-e, nép, a három hegy tövén,
március nyargal át a mindenségen,
hódító, ifjú, vakmerő legény!
Ismered-é a tündöklő sisakját
s bilincset-zúzó bűvös pallosát?
Pajzsán a hit és kardján az igazság:
maga a győztes, örök ifjúság.
Emlékszel-é a régi kikeletre,
tudod-e még a márciusi dalt?
Ott zúg az még a csontodba, eredbe,
hogy: minden láncnál fényesebb a kard!

Föl, föl a porból, új tavasz dalol,
feszítse izmod száz új lendület,
a győzelem már indul valahol,
akarjad hittel s meglásd: a tied!

1934.

LISZT.

Az anyaföldből indul a titok.

Ha néma is, de lélek él a rögben.
Valahol mélyen, roppant szív dobog,
mely érez, újjong, vagy riadva döbben
s titkát nem sejtí, tán csak a gyökér
s a termő mag. — Az végül odaér;
emberszemeknek láthatatlanul,
parányi szállal a szívre símul
s átveszi győztes, örök ritmusát
és hajt a mag, a szár, a lomb, az ág
— az istenadta éltető világ! —
s mi szegény, süket emberkoldusok,
mi nem halljuk a rögnek himnuszát . . .

Pedig a földből indul, ami él,
Isten törvénye lélekzik a rögbe,
zengő csoda a föld s a kenyér
— de értelmünk csak félaraszra ér —
hát mit se sejtőn járkálunk fölötte.

De néha-néha akad miközöttünk
az Úr csókjával indult ember-élet,
szemre csak ember, mégis száll fölöttünk

édes testvére magnak és gyökérnek,
ez meghallja a földnek himnuszát,
a teremtésnek örök énekét
és megzendülve ezer hangot ád,
amit előlünk elrejtett az ég!

Ó áldott, áldott húrzendítő ember,
Istentől küldött rejtelmes futár,
a lelked színig volt a gyötrellemmel,
mert haj az ének, mikor kiszakad
s világgá száll a széles ég alatt:
nyomán a költők édes kínja jár...

Köszönjük néked, magyar föld szülöttje,
hogy megszentelted azt a kis falut,
ahol születted. Áldott mindörökre.
S áldott a ház, a küszöb és az út,
mely onnét indult kanyarogva, csendbe
s vitt a magasba, mintha Napba menne
s elért s elvész a fénylő végtelenbe...

Be jó minékünk, hogy a miénk voltál
s magyar gyökéren szívta föl a dalt
a föld szívéből. S bárhol kóboroltál,
nékünk szereztél örök diadalt,
nékünk, megrugdalt, apró, árva népnek;
hogy megmutassad földnek és az égnek
a vérzőtestű, golgotás-magyart!

Járhattál fénybe, tömjénezhetett
hírnév, dicsőség, csengő színarany
s bókolhattak a koronás fejek,

csorduló szívvel s könnyes-boldogan,
kábíthatott a széles nagyvilág
idegen nyelvvel, arany-palotával
és kínálhatta örökös nyarát
bolderabb föld és boldogabb madárdal:
bárhon hajtottad párnára fejed,
ha a hozsánna és a föld aludt,
ó, visszahoztak csöndes éjjelek
s te bejártad, mint vágyó kisgyerek,
a sárbafulladt, csöpp magyar falut.

Most? — Osztoznának roppant kincsedon,
rángatják bölcsőd mohó irígyek
s te, túl a földön, felhőn, mindenon,
az Űrnak zenged már az éneked.
Mert jól tudod: a testamentum él
s el nem ragadják Hunnia fiát,
a testamentum orgonál, zenél:
magyarul zúgnak a szent rapszódiaák!

De hogyha ott fent édes zsolozsmával
megengesztelted a Mindenhatót,
ki megutálta torzsalkodásával
e vérben-forgó, dacos sárgolyót;
akkor, ha Isten megbocsátó szemmel
nézi majd újból bukott csillagát,
mutasd meg néki, hogy a magyar ember
megjárta rajta már a golgotát.
A szíve vére megváltón pereg,
Nagypéntek elmúlt, Nagyszombat lejár,
Húsvét-vasárnap hadd virradjon meg,
hisz a te néped új életre vár...

MÁRCIUS HÓSE.

Hogy úgy megült a köd s a tél
s párába fúlt a március,
valami régi vágy kihajt,
az erdő, rét, ölelve híz
s barangolok.

Suhan a szél,
a márciusi új fuvallat,
a tél a hegytetőkre ballag
s mégis tavasz.

Hogy is lehetne!
Nincs költő, aki énekelne,
nincs hős és nincsen lobogó.
Csak bánat ül a szürke tájon,
Mint hegytetőn a foltnyi hó,
vígasztalan, örömtelen,
fáradt szívem hiába tárom:
nincs március, nincs győzelem.

Nincs március?

A szél suhog,
kitárta mellét már a föld,
az ágon bús bogár szuszog,

de haj, sehol tenyéryi zöld!
Járkálók... S lám — megtorpanok,
az erdő-aljban: csoda nőtt.
Valami tart és visszafog
s megállok titkai előtt.

Csak fűszál. Nézem... egyre nézem.
Vagy öt levél is korhadt rajta.
De átbújt mind az öt levélen,
parányi szárát égre hajtja
s most lengeti a könnyű szélben
akár a győztes lobogót!

Csak bámulom a kis bohót
és éledőn s vidulva nézem:
ez ám a harc, fűszál-vitézem,
áttörni minden szemfödélen!
Átal nyirkon, penészvilágon,
némán, lihegve, egymagában,
fűszál-erővel rugaszkodni
s erőből, hitből ki nem fogyni,
ez ám a harc!

Hajlom föléje,
no lám, az Isten kis cselédje!
Költő biz ez, ha néma is,
az éneke magasba visz,
és próféta: tavaszt kiált
s hős is: legyőzte a halált!

Hozsána néked, kis fűszál!

Suhanj hát, márciusi szél,
hahó, elszállt a köd s a tél!
Lengesd a zászlós kis fűszálat,
ki eljött tavasz-harsonának,
költőnek, ifjú hegedősnek,
veretlen hitnek, rege-hősnek
és lám: övé a győzelem...

Lehajtom hódoló fejem
és felsóhajtok boldogan:

„A szabadságnak titka van.
Örök titok, szent rejtelem:
költő meg hős, meg lobogó,
hahó, hahó,
áttör a korhadt levelen,
mert övé minden győzelem!

Köszönöm, édes Istenem...“

CSILLAG-MESE.

A titkos láng a szívben égett
mert elbújt minden, ami fény.
Lehullt a Nap s a mindenséget
vigasztalanul feketén
pokol sötétje vonta be.

És elbújtak a csillagok,
mert elbúsultan húnnya le
szemét ott fent az Alkotó,
ó, annyi vétke halmozott
sok vétkére e földgolyó
hogy nem volt már a mindenségben
megátkozottabb csillaga,
hát: rászakadt az éjszaka.

S e vaksötétben tovamozgó,
számkivetett, siralmas bolygó
úgy keringett az örök pályán
hogy nem volt már rajt fény, szivárvány.
Csak ment, rohant a kárhozatba
sorsára bízva, kitagadva
s útját új kéz jelölte meg:
a rajt úrrá lett — gyűlölet!

S akkor, ott fent, ott fent az égbe,
két angyal hullt az Úr elébe.
Sárosak voltak, véresek,
hótiszta szárnyuk csupa seb
s megkínzott szelíd karjaikban
ölelve hoztak öt-darabban
egy halom címercserepet.

És fölsírt ott riadt panasszal
a két hűséges kis cseléd:
— Ó nézz reánk, kit úgy magasztal
sugárözönben itt az ég,
ó nézz reánk ős Irgalom
csak morzsányit tekints reánk
hiszen te vagy a szájalom,
mindent megértő Miatyánk!

Úgy sírt, esengett ott az ég
két búbanatos kis cselédje
hogyan kinyitotta bölcs szemét
a Teremtő e könnyörgésre.

— A földről jöttünk jó Urunk
ó szörnyű, mi van odalent
mióta minden fény kihúnyt
s bolygód kivette jár, kereng!
Dögvész, halál és iszonyat
riasztja örök éjjelét
gyilok suhan... szív megszakad,
árvák zokognak szerteszét...
Roskad ezernyi templomod
és meggyalázzák szentjeid

bujdosva jár két csillagod:
az Igazság s a tiszta Hit...
Egy árva népnek címerét
bíztad reánk s nézd: összetört.
Mi hát a sors, mi hát a vég
örökké tart e vaksötét?
hová rohan a Föld?

S intett az Úr: Vesszen csak el!
Jobb sorsot már nem érdemel.

És újra fölsírt, felkönyörgött
a páros angyal s könnye pörgött:

— Nézd jó Urunk, ha erre szántad:
nincs bölcsebb szándék, bölcsebb szó
de irgalmad is végtelen
sikoltva sírunk: kegyelem
ó, kegyelem, Mindenható!

Az Úr arcán borús mosoly —
az angyaloknak könnye foly
s most megszólal az égi szózat:

— Ha lent e csillaglázadónak
melytől elvettem mind a fényt
csak egyetlen sugára van,
amely a hitnek mécseként
fölpislog még a boruban
s áttör éjszakán fellegen:
akkor legyen hát — kegyelem!

S most nézték azt a bukott bolygót,
az imbolyogva, dacba forgott...
Sugárt fürkészett rajt az ég,
fordult, de maradt: vaksötét.
Fordult: s csak zajló tengerek,
fordult: s csak kihült emberek,
fordult: s csak kormos, hült romok...
— És fölsírtak az angyalok.

És akkor lent a vaksötétben
árván, rejtetten, csodaképen
megvillant hej, egy fényparány...
avagy káprázat volt csupán?
Nem! Villant s kérőn, szomorún
áttört a fellegen, borún
s hozsánnát kezdett fönt az ég!

— Kik hisznek ott, kik hisznek még
melyik az ország s mely a nép? —
riadt a boldog égi tábor.

S a mélység szörnyű távolából
jajongva szállott föl a dal:

A mélységből sír a magyar!
Szívében ég e cseppnyi fény,
megbújt a lelkek rejtekén,
míg sanyargatták, láncraverték
ostorozták, felnégyelték;
kínba, könnybe, jajba, vérbe:
a szikrát mégis óvta, védte
s most lobban, él, feléd eseng

Urísten ott az égbe fent!
Az Úr lenézett és legott
kibújtak félénk csillagok
és mert jósága végtelen:
szava felzengett: kegyelem!

S azóta vannak új imák
s megujul még majd e világ
mert szívét égig nyújtja fel
a hű magyar s így énekel:
„Ki atyja vagy minden igaznak
nyisd meg füled a búpanasznak.
Áldjad meg bennünk ezt a fényt,
hajoljon szíved mifelénk.
Te tudod kínját a keresztnek
és látod: minket fölszegeztek.
De mi hiszünk s hitünknek lángját
kis mécsek őrzik s tiszta máglyák,
örök tűzükben forrjon egybe
a széttört címer s ősi mesgye!
Lobbanj kis láng, örök vigasz,
mi őrizzük majd tüzedet,
mert a reménység lángja az
s a diadalmas Hiszekegy!”

1935.

HAJNAL A DUNÁN.

A csillagok már álmosodnak,
bágyad a hold, libben a szél.

Sóhaja kél a nádasoknak,
a barna kárpit hullva roskad
s valami szent varázsütésre
kékül, egyre kékül az éj...

Valami szent varázsütésre
megzendül most a néma nád,
a zsombik surrog, tollas népe
szólal, csipog s az ébredése:
százhangú hajnal-szerenád.
Ó nincsen mélyebb, őszibb ének
mint ez a szűz preludium,
így ad hálát az Istenének
a madárnép, hogy újra élhet,
e tiszta, kéklő hajnalon.

Milyen gyönyör, hogy újra élhet!
Loccsan a víz és zeng a dal,
elindul élni minden élet,
húznak a kék, csuda-kék égnek
s ezüstként villan lent a hal...

És mélyül, kékül, egyre szépül
és tágul, tárul a határ,
valami boldog részegségtül
az én szívem is dalra készül
akár a harmatos madár!

Ó milyen kék e szép világ...
s most violába játszik át.
Szint vált: narancsra... majd pirul,
a káka üstöke kigyul
s a parton rőtlenek a fák.
Ezernyi hanggal zeng a nádas
s a víz, a víz már bíboros...
őrt áll a gém... nyüzsgő a szárnyas...
most fény villan: ezüstsugár az
és szín-aranyat záporoz!

Harsog a hajnal orgonája,
a víz fölött, az ég alatt,
Isten lenéz a nagy világra,
Szent ujjá int...

S arany-palástba
az ég aljára lép a — Nap!

Szigetszentmiklós.

A BOLDOG SZUNNYADÓKHOZ.

Aludjatok, ti áldott szunnyadók,
aludjatok, ti néma hadsereg,
ringasson békén a távoli rög
s ne bántsón könny, mely értetek pereg!
Aludjatok, nagy álmok álmodói:
a hősök álma mindörökre mély,
csak simogasson e bús gügyögésünk
szelíden, mint a halk tavaszi szél.
Apák, fiúk, szerelmes vőlegények,
kik porladoztak haj, sok éve már
s akik elé mennydörgő ágyúszóban
véres mezőkön toppant a halál:
aludjatok! — A szunnyadástok boldog,
mert csonttá-kövélt bennetek az álom,
hogy diadalmas, erős nemzet él
Kárpát ölében, a tiszai tájon.
Aludjatok csak gácsországi holtak
s a Drina mentén szunnyadó bakák,
álmodjatok ott messze Moldovában
meg az Alpoknak örökös havában,
magyar halottak: fiúk és apák!
Aludjatok csak, néma, szent hadak,
pihenni: édes, haj, pihenni: jó.
S a Dnyeszter vagy a Piavé zúgása

ép úgy altat, mint a Tisza folyó...
Be jó tinéktek, hogy az agyatokban
megállt örökre az a gondolat,
hogy bárki győz a véres dáridóban:
a magyar föld s a népe megmarad...
Mert jaj, miránk, az élő magyarokra
özönnel hullt azóta minden átok
és nincs és nem volt olyan nemzedék,
mely ilyen véres golgotákra hágott!
Nincs... nincs oly kín, mely ránk ne zúdult volna,
nagyobb gyalázat nem ért soha még,
van-e panasz, mely végig győzné jajjal
Jeremiás e szörnyű énekét?

De nem... csak csitt... hozzátok el ne érjen
ez égigérő, bűgő jajgatás,
csitulj panasz! — A könny is lopva hulljon,
mert szent ajándék az a szunnyadás,
mit Isten ád a halott katonának,
ki hűséges volt, bátor és derék
és könnyű szívvel vitte áldozatnak
pirosló vérét s drága életét.
Csitulj, panasz... nyugalomuk meg ne bolygasd,
a hősök álma mindörökre mély
és boldog, mert az Isten adta nekik:
hogy föl ne verje földi szenvedély,
se harangszó, sem ágyúk orgonája!
De a könnycsepp s a síró anyaszó
belenyilalhat porladó szívükbe
s fölérez rá a boldog szunnyadó.

Azért csak csitt . . . csak fojtva, lopva fájjon,
hogy nincs minálunk árvább a világon,
mióta ők haj, messze földeken
elnémultak s feküsznek jeltelen.

Aludjatok hát, Isten katonái,
aludjatok csak, boldog pihenők,
ringassanak szelíden, mint az álom,
idegen földek, távol temetők!

1928.

BERZSENYIT HÍVOM.

Csak ringasd, ringasd ősi föld,
hadd álmodjék a holt,
kiben a lélek összetört,
mert látomása volt.
Hiába! Nincs már énekes,
ki dallal ostoroz,
hallgat s örökre néma lesz
a vasbólvert koboz...

Nincs kéz, mely megzendítené
a roppant hurokat,
hogyan felhördülne még belé
e könnyűvérű had.
Te láttad ezt, bús álmodó,
hogyan dudvát hajt e föld
s hiába volt a riadó:
csak rabigába dőlt.
S nem Róma ez és nem Mohács,
riasztóbb végzet ez,
a pókháló a szörnyű rács
mely rajtunk terjedez.
A pókháló... Hej egyre nő
bele a szív, agyat
s hitvány karunkban nincs erő

és nincsen akarat,
hogy széjjeltépné százezer
csomóját, szálait
s aki még hisz és tenni mer:
azon — röhögnek itt...

Nem Róma ez és nem Mohács,
ez több: a tespedés!
Mohácsból volt föltámadás
de ebből? ... Jaj, nehéz,
nehéz bizony s reménytelen,
betelt a látomás:
korcs lettél romlott nemzetem
és szibarita váz...
Több ez Mohácsnál, gyilkosabb,
férges kórsága ez
s nincs ki lerázza átkukat,
mert nincsen énekes.
Te alszol Niklán. — Fogva tart,
lefojt a téli hant
s új költőt vár vagy új vihart
sírod fölött a lant.
De nincs költő és nincs vihar
hogyan megzendítené,
pedig tán van még benne dal
mely megrekedt belé!
Ha tudnék hozzá, én: parány,
ha bírnák ujjaim
s e végső dal, mint hajdanán,
fölbúgna húrjain,
orkánban bőgné jajsavát
a lázadó Bakony

s az égig csapkodná magát
a zúgó Balaton!

A rengő föld megértené
s tudná Pannónia,
hogy óriások hangszerén
üvölt kicsiny fia...
Ó, add nekem a hangodat
és roppant hangszered,
adjad, egyetlen dalra csak
s tudom: csodát teszek...
Vagy másnak adjad Berzsenyi,
ki véle dalba fog,
csak kezdjenek már zengeni
a dörgő ritmusok!
Akárki lesz az énekes,
de támasszon vihart,
amelyben minden odavesz
vagy villámlik a kard
s minden villámból penge lesz
Istennek pallosa
s akkor, vesztünkre bárki les:
el nem veszünk soha!

Romlásnak indult magyarod
mentsed meg Berzsenyi,
utolsó, győzelmes dalod
ó, adjad meg neki!

1936.

ASSISI.

Ahol az Isten poétája
halódva is Urát dicsérte,
a bús kolostor-kamarára
templom vigyáz most hófehérbe.

Szikrázó dél. A kapu tárva.
S beles a harsogó tavasz.
Hej, mert tavasz jár Umbriába,
a fákra rózsaszínt havaz
meg fehér, hamvas felleget.
S hogy fütyörészve lépeget
észak felé, sugárpalástban:
egy pillanatra ittreked
s megáll a templom kapujában.

Benéz.

A fénye bevilágít.
Lábujjon járó emberek ...
és halk moraj ... látcső ... Bedekker ...
hívők s fanyar hitetlenek.

A cellaboltban: gyertyafény,
pislogva küzd a vak homállyal.

Valaki ott gubbaszt szegény,
a kép előtt s némán beszél
az öt-sebhelyű poétával.

Fiúcska. Apró kisfiú.
Rongyos cipőben. Öt-hatéves.
Vállán tarisznya. Irka, könyv.
De szeme, arca: tiszta, fényes
mint egy álruhás angyalé.

Körötte zsong az öt-világrész
s ő meg se látja idebent.
Csak ül s ha néha mégis ránéz,
hát úgy pillant e nép felé,
hogyan látni rajta: maga van
valahol roppant magasan
s nincs véle senki odafent
csak ő s a rámosolygó Szent.

S hogy tovaárad és kirajzik
New York, Páris, Sidney, Bécs,
meglobban bent a kép előtt
a gyertyasor s a csöppnyi mécs.
A kisfiú föláll, fejet hajt,
keresztet vet s megy zajtalan,
csak nézem, nézem:
szép szemében
a boldogoknak fénye van.

És lám ott kint a kapunál
a lépcsőn, kis verébke áll
s csipog, csipog az istenadta,

fürdik tavaszba, fénybe, napba,
himnusz bizony e csipogás!

A koldusfiú áll előtte,
már önmagát is elfeledte,
ahogy sugárzón rámered . . .

Ő érti ezt az éneket!

A Nap: testvére, Hold: a huga
és öccse minden kismadár.
New York dollárja, Páris kincse
ragyoghat garmadákba bár,
nincs annyi kincse, drágasága
öt-világrészen senkinek,
mint amit ez hord önmagába,
ez a mosolygó kisgyerek!

Már messze megy, füttyülve lép,
zengő tavasz jár Umbriában.

. . . S nem látta senki Szent Ferencet
csak én magam. — Egy kis madárban
s egy kis gyereken . . .

Assisi, 1937.

ADYT KERESTEM PÁRIS ALKONYÁBAN.

I.

Találkozóra hívott ma a Szajna,
Szent-Mihály útja, meg egy régi dal
s keresni mentem bíbor-alkonyatba.

A Szajna partján bőgött a zshivaj,
de hittem mégis, hogy az árva költő
bolyongó árnya erre kóborol.
Osont a víz a rőt-aranyba ködlő
nagy dóm alatt,
de ő nem volt sehol.

Se dal, se költő.

Hej, pedig az ősz
Párisban járt már egész délután!
Suhant, suhant a vén zszindelytetős
házak fölött és minden kupolán,
de meg se látta senki, senki ott.

Szent-Mihály útján farsang robogott,
nagy-karnevál — vénasszonyok nyarán:
Szumátra... Kongó... Fidzsi szigetek...
Őket ölelte cifra Páris-asszony
és nevetett a céda, nevetett.

És sóhajtott velem az alkony:

Ki tudja itt, hogy járt erre egy ember,
gyűrött zsakettben s fáradt volt s beteg,
de költő volt, ki könnyes szerelemmel
itt dúdolta a legszebb éneket?
Ki tudja ezt?

E festett szerető,
ki most ezeknek mindenét kitárja
s a pénzért, rongyért, hívó, nevető
szemekkel néz itt minden kanibálra?

Hogy látnák űk a sápadtan bolyongó,
magyar poéta árnyát itt ezek?
S hogy hallanák meg, mit súgnak a hulló,
züm... züm... keringő,
sárga levelek...

Haj, Páris-asszony s haj, te árva költő!

II.

Hogy futott hozzád magyar-csömörrel!
Mert csöndnek vélte vad lihegésed.
Hajszá-csitító ősrengetegnek:
Bakonynak érzett.

És napnak látott. Világ Napjának.
Új hajnalt várt, mely Nyugaton támad,
pirosabb hajnalt, ölelőbb embert
s új harsonákat.

Hazudtál néki, gyönyörű, feslett,
kacérmosolyú, sokcsókú város.
Nem volt számunkra más, csak bilincsed,
fojtó, halálos.

Nem kél itt új Nap. Fényed kialszik.
Új hajnalok haj, másutt születnek.
Borod ecet lett s penész a mustja
víg szüretednek.

Sajnállok, szánlak. Magad akartad.
Vége a tornak, hallod-e vége!
Más dalok szólnak s új Napok lépnek
holnap az égre.

Szól a kakas már, keltene váltig,
haj, de a mámor lehúz, hiába!
Eldőlsz s lebillen kókadt fejedről
szép koronája.

1937.

KAKUK-TRAGÉDIA.

Kakuk-legény vidám fiú
kakuk!
szívébe nincs szemernyi bú
kakuk!
Madár-fehérnép megriad
ha fölhangzik a lomb alatt:
Kakuk, kakuk, kakuk!

Kakuk-legény csak egyet int:
kakuk!
S madár-fehérnép gyöngé mind.
Kakuk!
De többé rá hiába vár
kakuk-legény már messze jár:
kakuk, kakuk, kakuk!

De sólyom úr egy szép napon
kakuk!
megtépte őt, ó jaj, nagyon
kakuk!
Sántán, vakon s tollatlanul
kakuk-legény a földre hull:
kakuk, kakuk, kakuk!

Kakuk-legény azóta haj,
kakuk,
merő panasz, nyögő sóhaj
kakuk!
S hiába szól a lomb alatt,
madár-fehérnép mind kacag:
kakuk, kakuk, kakuk!

Tanuljátok meg emberek:
kakuk!
lopott dicsőség sorsa egy.
Kakuk!
Mindig akar váratlanul
egy-egy goromba sólyom-úr —
kakuk, kakuk, kakuk!

1930.

KÖRMAGYAR.

Repülj, suhanj szépséges forgatag!

Elnézem édes andalgásodat,
amilyet nem tud más nép, csak ez itt...

Úgy fogja párja apró kis kezét
a legény, mintha rózsát tartana.
A lány meg, mintha bűvös éjszaka
borulna rá ezernyi csillagával
és szédítené csodás mámorával,
úgy lépeget; tán már a légbe jár:
királyleány s a párja kiskirály!

Repülj, suhanj szépséges forgatag!

Most lejtve lép a könnyű lábú had,
dévaj mosoly bimbózik arcukon;
a galamb játszik így fönt a ducon,
az duzzog így édes nehezteléssel,
míg összébékél csókos nevetéssel...

Fordul a tánc. Ó, szép csalogató!
Szökik a lány, de szökése bohó:
csak azért hagyja faképnél a párját,

hogy fellobbantsa annak szívelángját
s ha vágya fölcsap s két szemén lobog
és perdülve a lány után dobog:
annál több szívvel adja meg magát,
karjába játszva karcsú derekát!

Most újra más a táncuk, újra más:
leány s legény már hetykén ott bokáz.
Most mind a kettő csupa büszkeség,
magasan hordja ifjú, szép fejét;
tündöklő, fényes nemes-kócsagok,
kik napsugárban fürdetik maguk!
Most visszalép a bókoló legény,
a lány magában perdül lábhegyén,
szilaj szökéssel dobban rá a párja
s a toborzóját virtuososan járja.
Ó mennyi forró, hősi lendület,
amelynél szebb, pompásabb nem lehet
egyetlen tánc sem széles e világon,
mert benne él egy ezeréves élet
és benne él egy ezeréves álom...

Ujjongó dallal köszöntelek téged,
te méltóságos, úri magyar táncom!

HARMÓNIA.

Ó hadd tapadjak szárnyaidhoz
s lendíts magasba tiszta ének
levedlik rólam rög-ruhám most,
a sárkolonc a mélybe hull:
a kék azúrban szebb az élet!

Emelj, ragadj te szent fuvallat,
léleksimító drága szellő,
ki felüdítesz, mint az illat,
és megtisztítod lelkeink
ha gond borít meg barna felhő!

Kerubok égi szép palástja
takarj be minket láthatatlan
s repülj az azúr-óceánba
hogy megújuljunk boldogan
egy salaktalan csillagzatban.

Harmónia! Te édes álom
te elzsongító békeszózat
mutasd meg, hogy e bús világon
van még szándéka mivelünk
a véghetetlen Alkotónak!

Harmónia! Téged kiáltunk
mert fojtogat ezer keservünk,
már annyi rémséget kiálltunk
hogy fényrevágyik szomjasan
s magasbatörne árva lelkünk!

Ó, hadd tapadjunk szárnyaidhoz,
örök vigasz te: tiszta ének
s levedlik rólunk rög-subánk most,
szállunk... magasba lendülünk:
pacsirták útján szebb az élet!

VIGASZTALO.

Pillangóröptű forgatagba
a kedved lejtve járjon,
A szívet Isten nem úgy adta,
hogy mindörökre fájjon.

A bölcs Teremtő jól kimérte
a könny s mosoly arányát
s ha könnyünk pártfogó az égbe:
a mosoly is imádság.

Csak szív legyen mosolyba, tancba
és harmattiszta szándék
s im itt kering e rózsaláncba
a legszebbik ajándék.

Mert szív kell minden földi tettbe,
imába, csókba, harcba
s reánk nevet a jószerencse
s az égnek édes arca.

Pillangóröptű forgatagba
hát kedved lejtve járjon,
a szívet Isten nem úgy adta,
hogy mindörökre fájjon!

A HEGYRE-MENŐK.

Mellettem lépő szép asszony-ember,
látod-e, látod: meredek a part!
Hogy győzöd dallal, sugaras szemmel
s hogy álltad hittel, a lejtőt, vihart?
Mezőt ígértem, szép délibábot,
s mégis az útunk: hegyekre hágott.

Haj, mennyi minden maradt mögöttünk:
bőjt, kín, koporsók, fekete napok!
Bogánccsal, sebbel hogy verekedtünk,
soha szerencse ránk se ugatott.
Nyarat ígértem, napfényt, virágot
s ahány zimankó: mind elénk vágott.

Száz piros ének, májusi dallam
szunnyadott bennem s bizony odalett,
mert menni kellett, hegynek, szakadatlan
s zúgtak köröttünk viheder-szelek.
Tüzet ígértem, melegítő lángot
s megfagyotunk volna, ha nincs Miatyánkod.

Mellettem lépő szép asszony-ember,
bocsásd meg azt a kikeleti dalt.
Csak győzzed hittel, sugaras szemmel
s meglásd: mi győzünk, nem pedig a part.
Csapzott hajunkban ezüstsál lobog,
a hegyrehágók mégis — boldogok!

1937.

A NAPRAFORGÓ DALA.

Te vagy a Nap, én csupán száraz kóró
de feléd fordul koldúskoronám.
Te vagy a fény — nekem árnyékom sincsen
hogyha sugárod nem ragyog reám.

Te vagy a nap s én mostoha növény,
virágom van de nem vagyok virág,
sudár derékkel nyujtózom az égnek,
de nem vállalnak öccsüknek a fák.

Testvérem nincs. Magam vagyok csupán,
rokontalan de szívós, furcsa lény:
mit bánom én, ha sivatagban állok,
csak fény legyen ott, áldott, drága fény!

Sívó homok, vagy perzselt szikes tájék,
oly mindegy nékem: köt a gyökerem,
de elhervadok, ha te nem ragyogsz rám,
mert sorsom ez a napfény-szerelem.

Örök ígézet ős rabja vagyok,
csak hűségem van, hűség, semmi más
s imádság nékem ez a néma mámor,
ez a szüntelen feléd-fordulás.

Mit bánom én, ha tarka ruhám nincsen
se bársonyszirmom, se hús illatom,
enyém az ég, föld s enyém minden élet:
csak ragyogj én rám tündöklő Napom!

ANYAÖLBEN.

(A kisfiam mondja)

Édesanyám, már este van,
piros golyó a Nap.
Elfáradt játékaiban
parányi kisfiad.
Most végy öledbe, mondj mesét,
vidámat, hímeset
s kócos hajamat túrja szét
simító, jó kezed.

Te olyan jó vagy s oly erős,
nem fáradsz el soha.
Mondjad mitől oly nagy és hős
minden szelíd anya?
S hogy el nem fáradsz sohasem,
mondd meg, miként lehet?
Úgye, ha kell, csodát teszen
varázsló jobb kezed.

Száz bajnak gyógyszerét tudod,
pedig doktor se vagy
mondjad meg, mikor tanulod
nagy okosságodat.
Hány átvirrasztott éjszakád

volt ágyacskám felett,
de meggyógyított halk danád
és gyógyító kezed.

Te tudod hány csillag az ég
és azt, hogy ott az Úr,
hogy angyal zengi énekét
ott szakadatlanul.

Tudsz minden imát és utat,
mely mennyekbe vezet
s mindig csak jó-útra mutat
imádságos kezed!

Apánknak fáradt homlokán
hogy elsimul a gond,
ha megsimítod jó anyám,
ezt hol tanultad, mondd?
Mért illatos a kenyérünk,
amikor megszeged,
be jó, hogy itt van mivelünk
kenyérszelő kezed!

Ha nagy leszek, aranykocsit
veszek neked: úgy ám
s viszlek, hogy lássák mindenütt:
mily szép az én anyám.
Akarom majd, hogy büszke légy
és én is az leszek
és áldja meg a föld s az ég
győzelmes, szent kezed!

1930.

MÍG ISTEN INT...

Nem, nem gonosz, vagy gyilkoló
és nem kaszás.
Isten-cselédje, Csönd-anyó
az elmúlás.

Világ-dajkája. Ébredünk,
ha ujja ér.
S virrasztja bölcső-életünk
és elkísér

két hű szeme. S míg jobb keze
bölcsőket ad;
fölfogja áldott bal keze
fáradt fiát.

És öleli és halk-puhán
altatja mind
s alszunk az őszi nyoszolyán
mely egyre ring...

Ring, reng s dúdolgat Csönd-anyó
altatva és
ha Isten int: majd jó a jó
fölébredés.

HALOTT HŐS FÖLÖTT.

(vitéz Gömbös Gyula emlékének.)

Patroklos meghalt. Nyugszik öblös pajzsán.
S még áll a föld és áll az égi bolt.
Nem tudja tán a roppant nagyvilág,
nem érti még, hogy legjobb hőse holt?
Hé, süket föld! Hé, hallgató egek,
hát nem rendül meg minden sarkotok?...
Patroklos meghalt!... S tenger, te csak alszol,
s békén pislogtok távol csillagok...?

Halljátok-e, szeme mint vak tükör
már nem mutat fényt, villámot, mosolyt...
Harcos keze csak megbénult ököl —
Patroklos meghalt. Nincs többé, csak volt.
Ordíts hát, erdő! Üvölts hát, te hegy!
És jajgass, jajgass, téres rónaság!
Zúgjatok égig még egyszer és aztán
hasadjatok szét: hellén harsonák!...

Majd hazavisszük. Vállunkon a pajzsa
s pajzsán maga: az óriás halott.
De emberkönnyel senki se sirassa
s ne búgjanak körötte gyászdalok.

Olimpos bércén, hol csak sasok járnak,
sziklába vájjuk pihenőhelyét...
Testvére volt az arany napsugárnak:
ne lássa holtan, fecsegő veréb!

Sasok zúgassák ott a szárnyukat,
vélük üzenjen völgyeinkbe le,
nem méltó hozzá semmi földi hang,
csak a vihar s a villám dőreje!
Üzenjen nékünk a szirti sasokkal,
rikoltsák harcos, buzdító szavát...
S üzenjen nékünk áldó napsugárral,
ha itt hatalmas nemzedéket lát.

De hogyha korcsok, henyélő herék
prédává tennék Hellas ős rögét:
zúdítson orkánt, villám-nyílözönt,
s vesszen hitványul szálig ez a nép!
Ez legyen sorsunk. Esküvel fogadjuk
Trója falánál, talpig véresen...
És átkozott lesz, aki meglapul.
... Aludj, Patroklos: Hellas nagy leszni!

TÉLI KAPTÁR.

Pihen a raj — Ott kint a tél üvölthet,
csonttá fagyaszthat erdőt, vizet, földet:
itt bent nem árthat dere, fagya mégse,
mert egyetlen, nagy, forró ölelésbe
pihen a raj.

Így, összefogva végig,
a királynőtől az apró kis cselédig,
egymást ölelve álmodik a nép:
egymásnak adva szíve melegét.

Be nagy tanítás, én jó Istenem!
Világ-bölcsesség, világ-értelem.
E szorgos hadból csöppnyi sem vesz el
mert életére ezer szív ügyel
s bár dermedezhet minden ami él
mert fagymarkával fojtogat a tél
s mindent befedhet roppant hóesés:
itt élet van, mert győz az ölelés!

1930.

FARSANG

(azoknak, akik háborúban születtek.)

Úgy jöttetek, hogy senki sem köszöntött
kicsiny hugom és szegény kis öcsém,
mert vér folyt akkor és az ágyú dörgött
és falvak égtek bíbor-feketén.

A bölcsőtöknél harcokról beszéltek,
a dajkanóta sírva altatott...

Most zene szól s rá táncos lábbal léptek
és néktek adunk minden dallamot.

Úgy nőttetek fel, mint megannyi árva,
mosolygás, napfény nem melengetett,
most felgyújtottunk minden fényt a bálba
s a szívünk-lelkünk táncol veletek.

Sudárbaszökkent édes ifjúságunk,
kacagva lejtsed könnyű pilleként,
felejtsd el csak zimankós világunk,
most néked adunk minden földi fényt!

Dalolj, ne vess, meglásd : még szép tavasz jó,
csókba, virágba vár még száz csoda,
a barna felleg: csupa bárányfelhő
s az élet lesz még: tündérpalota!

Dalolj, neved és dobd le mind a gondot,
a sutba véle! Rózsahajnal int,
dalolnak még majd tavaszi harangok
s most néked adjuk legszebb álmaink!

Dalolj, neved virágos ifjúságunk,
karcsú leányka, fürge szép legény,
mosollyal, szóval százszor is megáldunk
tavasztígérő farsang éjjelén.
Víg dalotokba bűgva belecsendül
szép régi kedvünk, régi énekünk,
bennetek éled s bizakodva lendül
télbe és hóba temetett hitünk!

VIRÁGÉNEK.

(Legény dalolja.)

Ha azt mondom, hogy gyöngyvirág vagy
s nevezlek ékes rózságnak,
ha azt mondom, hogy: tulipántom,
az ajkad bimbóhasadás;
ne higyj nekem hisz én csak játszom,
csak virágének semmi más!

De hogyha néma lesz az ajkam
és hallgat már a szó s a dallam
ha majd virágnak nem nevezlek
s nem lesznek nótás hajnalok
tudjad meg ebből hogy szeretlek
s enyém leszel vagy — meghalok...

ESTE A DUNAPARTON.

Egy perce sincs: még itt mosolygott
a délután a tájon.
S az árnyék máris messzi nyúlt,
a nád ringása megcsitult
s kelet felől surranva lép,
hogyan rákborítsa köntösét:
az álom.

A vén halász, a Nap, megúnta
a lőrdörgést az égen:
aranyhálója inait
már összevonta s rásunyít
és húzza ám, pirosrafótt
arccal, a nagy tanyavetőt
keményen.

Hálója megy, vonul fölöttünk:
csillámló esti pára.
S itt lent e földi vizeken,
ameddig elláthat a szem
csónak, madár, pihenni tér
surrog, csörög s fészekbe ér
az árva.

A békahad vár csak parancsra,
vezére hangol: vartyog.
Egy perc s a roppant zenekar
buzgó torokkal fölrivall,
hogy hősi dalban zengje szét
a földi férgek életét:
a harcot.

De csönd van még s halk: cirp, ciripp.
Biz ez tücsök-ciripp csak!
Áldott parányi hegedűs,
a dala milyen bölcs, derűs!
A vén halász is rég hever
és hálójában százezer
a csillag...

Szigetszentmiklós, 1937.

A JÉGCSÚCSON.

Virrasztó éjen néha visszatérnek
— röpködő rajjal megannyi madár —
s vinnék a kedvem föl a tiszta égnek,
de lábam térdig jégbefagyva áll.

A régi, régi, boldog énekek...

Ó, hogy rajzottak bennem egykoron!
Fölvertem velük erdőt, réteket
s minden fűszálnak bókolt egy dalom.
Tudtam zenéjét tücsöknek, madárnak,
árva falevélnek, táncos napsugárnak,
hímes pillangónak, ezerszínű tónak,
estéli szellőnek, halk hegedűszónak,
csodalátó szemmel minden szívbe láttam
s el-elfeledkeztem vízcseppnyi csodákban...

Nem én kívántam kürtbúgató sorsom,
— én jobban tudnám azt a régi dalt! —
de állni kell ez árva sziklaormon
ahol az Isten bús parancsa tart.

Mert haj, parancs: e dermedt résenállás,
istrázsa-sors, mely szoborrá fagyaszt.

A könnyem jégcsap, sóhajtásom párás
de mindegy ez, most el kell tűrni azt:
mert fújni kell, haj, százszor, mindig-ébren,
a köd-riasztó, súlyos trombitát,
hogy lent a völgyek higgyenek a fényben,
higgyék, hogy ím az Őrszem messzi lát.
Hogy itt az ormon látszik már a hajnal,
a fénypalást már húzza vállait;
a völgy álmodják fényességgel, dallal,
mert megdermed, ha mitsem álmodik...

Hát fújom, fújom, zúgatom keményen
a hajnal-hívó komor trombitát
s a lelke mélyén, tavasz-köntösében,
bimbóként hull el százezer virág...

TARTALOM

	Oldal
Panasz	5
Európa trónusa előtt	7
A hős	9
— Az asiagói Madonna	12
Arany könyve a kavernában	16
Hajóindítás	21
Húsvéti ballada	23
Meditáció	28
Bábel sodrában	32
— Koszciusko szobra előtt	34
Fausttal Berlinben 1930-ban	37
— A lengyel tengeren	40
Szent Imre herceg sírja fölött	42
Soproni dal	46
Bányába kiáltok	48
Köszöntő Miklós napján	50
Kifakadás	53
Hajnali riadó	55
Temetés után	57
Gyóni dalol	59

	Oldal
Karácsonyi legenda	62
Szeged	67
A díszmenet	69
Vitézek éneke	73
Rigófütty áprilisban	74
Tavaszi ének	77
Simon legendája	79
Magyar pásztorok útja	83
Köszönet	86
Az élen, Vas Mihállyal	89
A kettétört koboz (Kozma Andor halálára)	91
Takarodó	94
A hontalan	97
Két ének szűz Máriához:	
I. Hajnali dal	99
II. Vándor-ének	100
Bizakodás	102
Liszt	104
Március hőse	107
Csillag-mese	110
Hajnal a Dunán	115
A boldog szunnyadókhöz	117
Berzsenyit hívom	120
— Assisi	123
Adyt kerestem Páris alkonyában	126
Kakuk-tragédia	129

	Oldal
Körmagyar	131
Harmónia	133
Vigasztaló	135
A hegyre-menők	136
A napraforgó dala	138
Anyaölben (A kisfiam mondja)	140
Míg Isten int	142
Halott hős fölött (vitéz Gömbös Gyula emlékének)	143
Téli kaptár	145
Farsang (azoknak, akik háborúban születtek)	146
Virágének (Legény dalolja)	148
Este a Dunaparton	149
A jégcsúcson	151

vitész SOMOGYVÁRY GYULA könyvei

És mégis élünk!

című, megrázó erejű regényében a nyugatmagyarországi felkelés hiteles történetét írja meg szívbe-markolóan. Két kötet,

A Rajna ködbevész

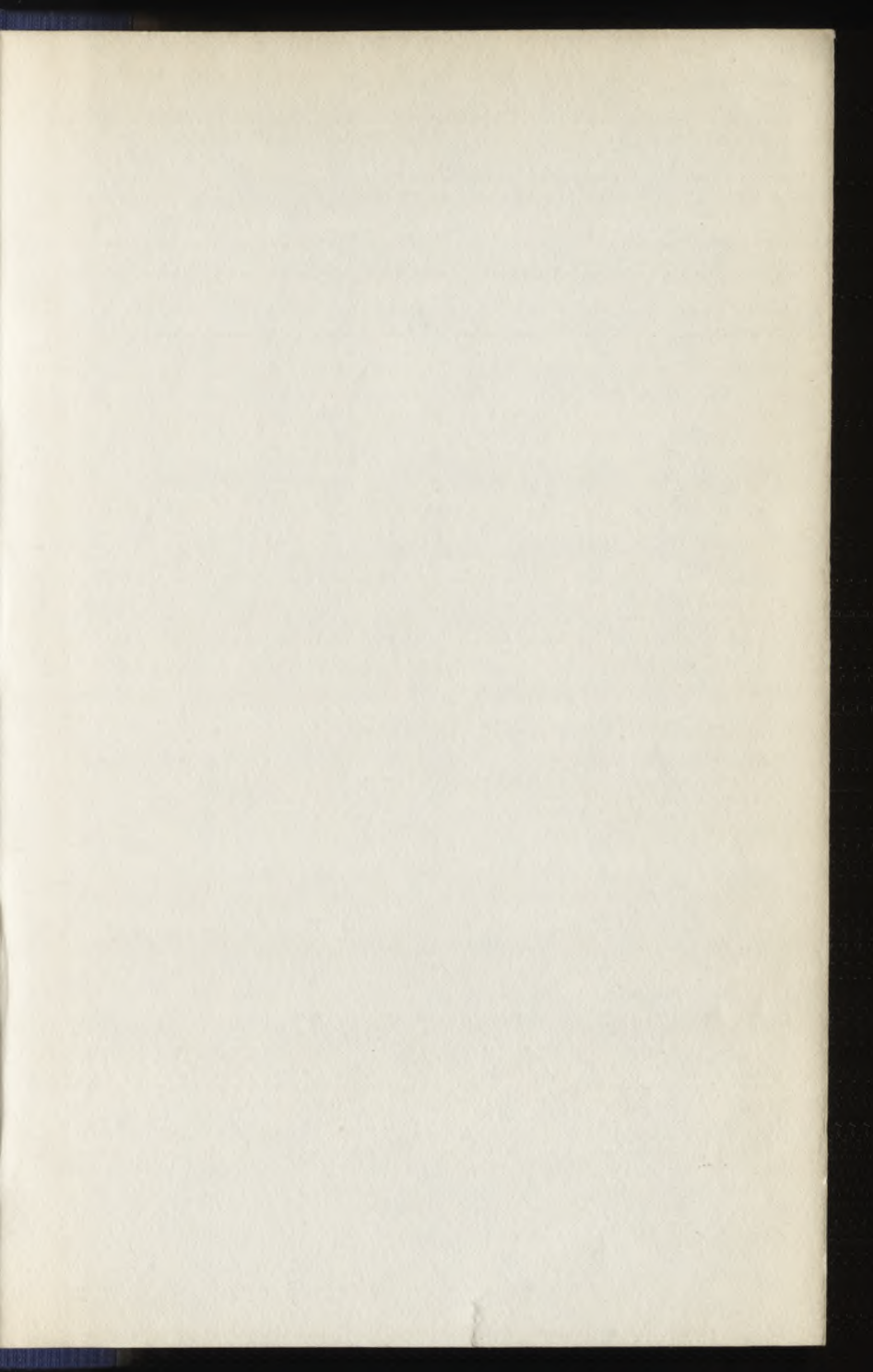
Budavár visszafoglalása támad életre vitész Somogyváry Gyula regényében.

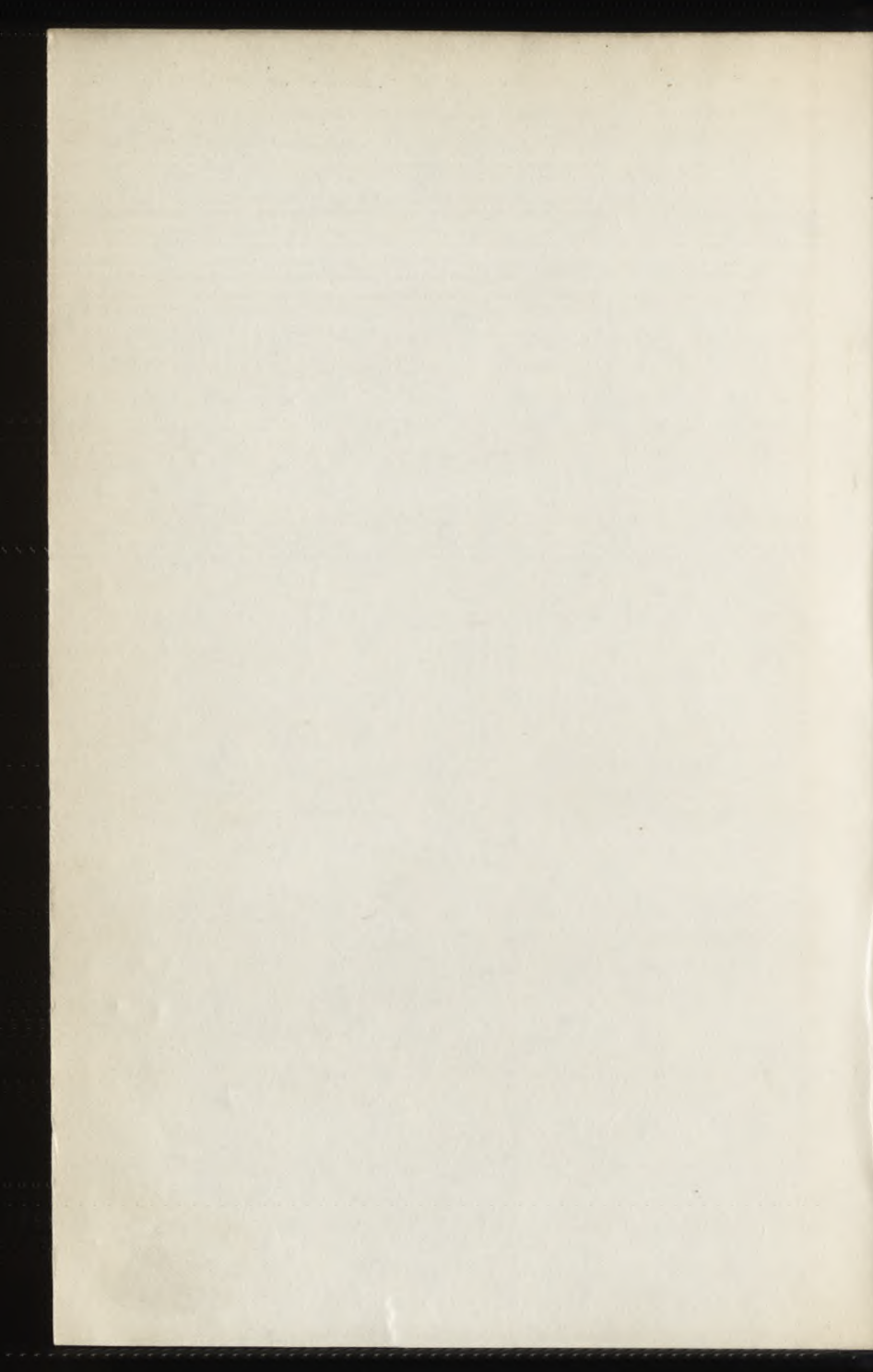
A Rajna csakugyan eltűnik a vérteskatonák életéből — mert amikor az ostrom diadallal jár és Budát elfoglalja a kereszténység, a visszaforduló vértescsapattól leszakad Gyula diák hajdani őse. Itt marad Magyarországon, magyar parasztnak, földért-rajongó, földet-tűrő béke emberének.

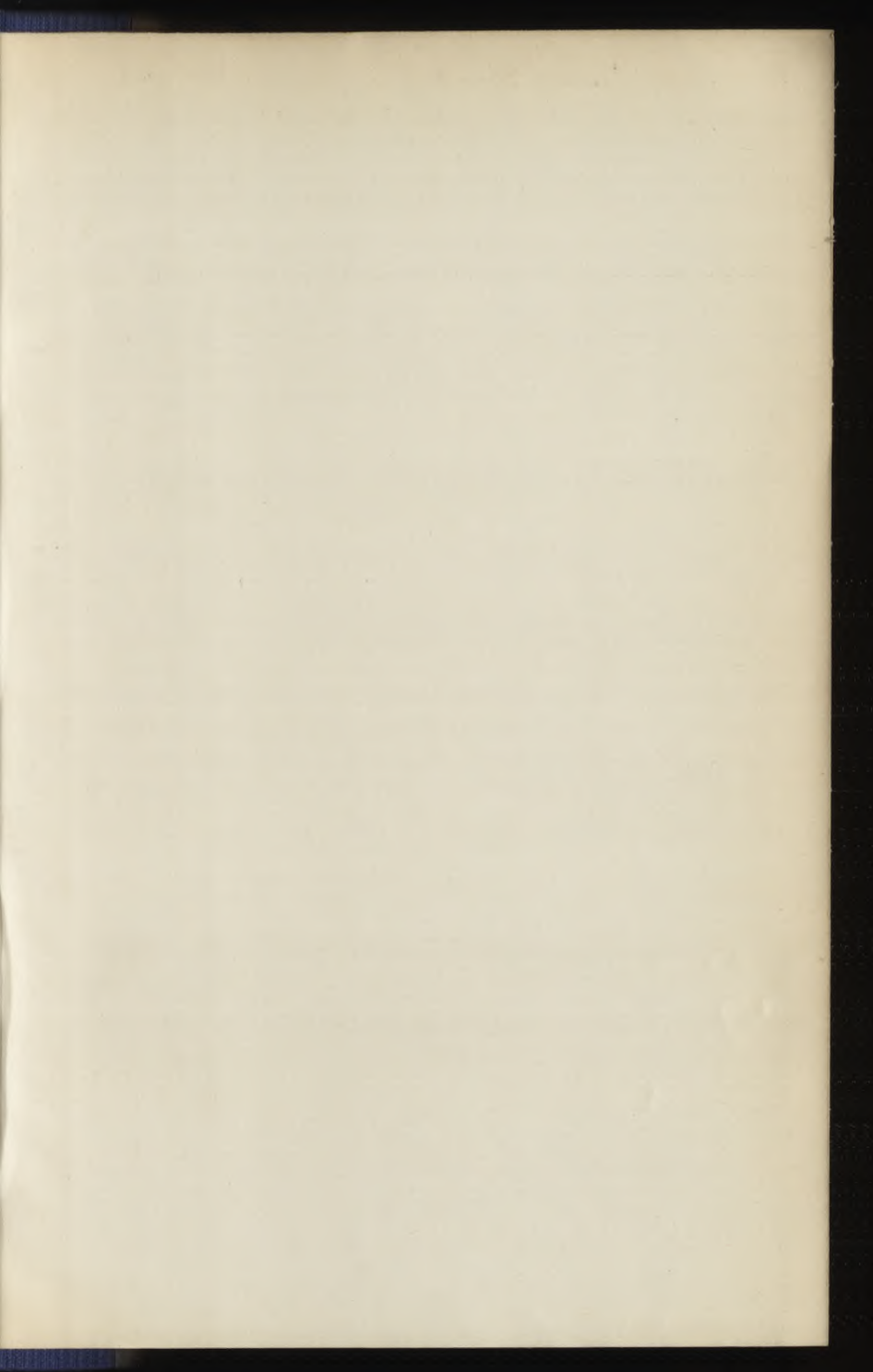
Virágzik a mandula

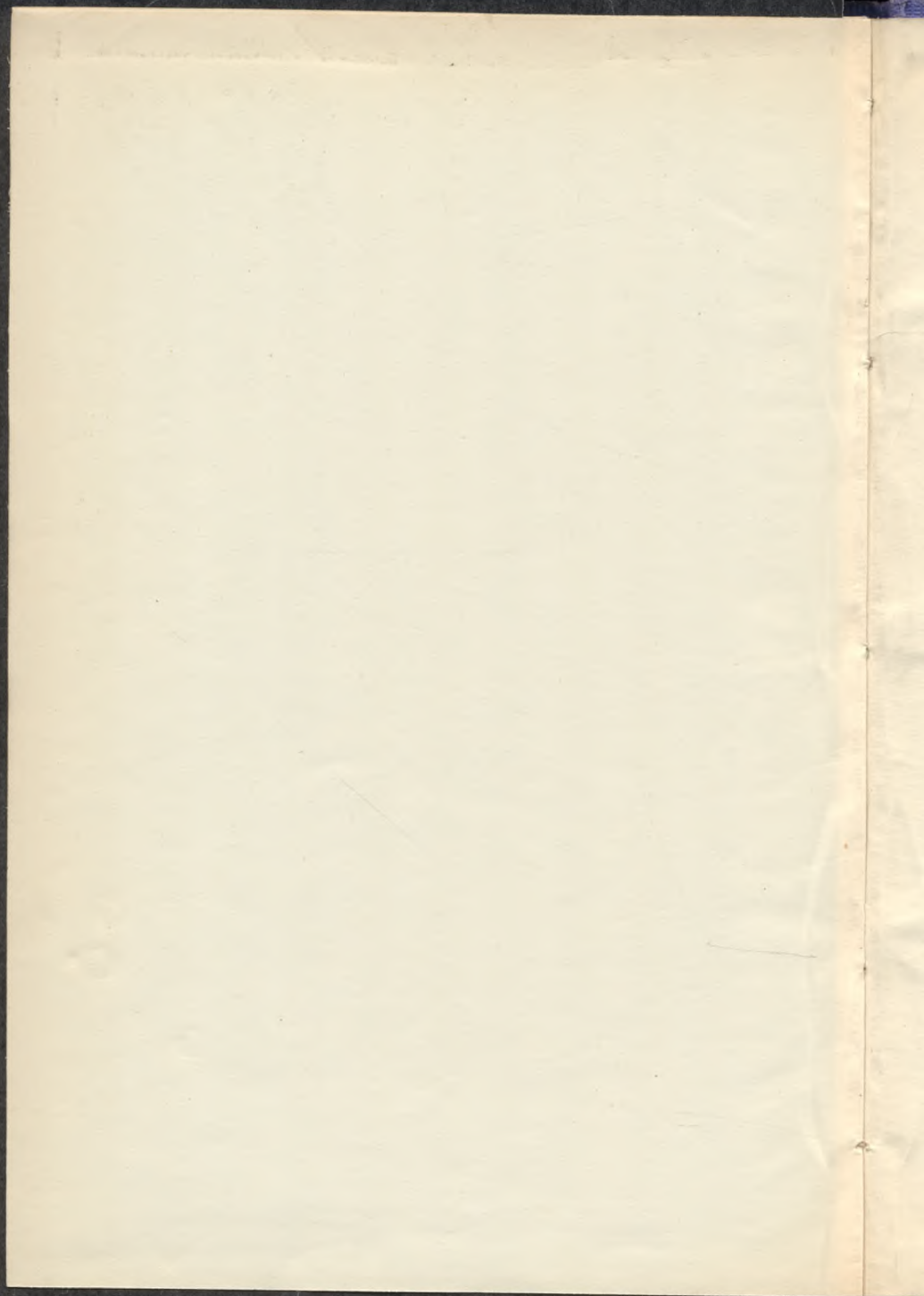
A magyar katona nótáitól, bakancsos lába dörejes lépésétől, a kenyérzsákos baka kacagásától hangos ez a könyv. Szenvednek, nevetnek, harcolnak, dalolnak benne, hullik lapjairól a „mandulafavirág“. Vér piroslik a szirmokon, de minden vércsepp egy forró, igaz szó a regény fejezeteiben és minden szírom gyönyörű emlék az ihletett író tollából faragva. *Hatalmas kötet.*

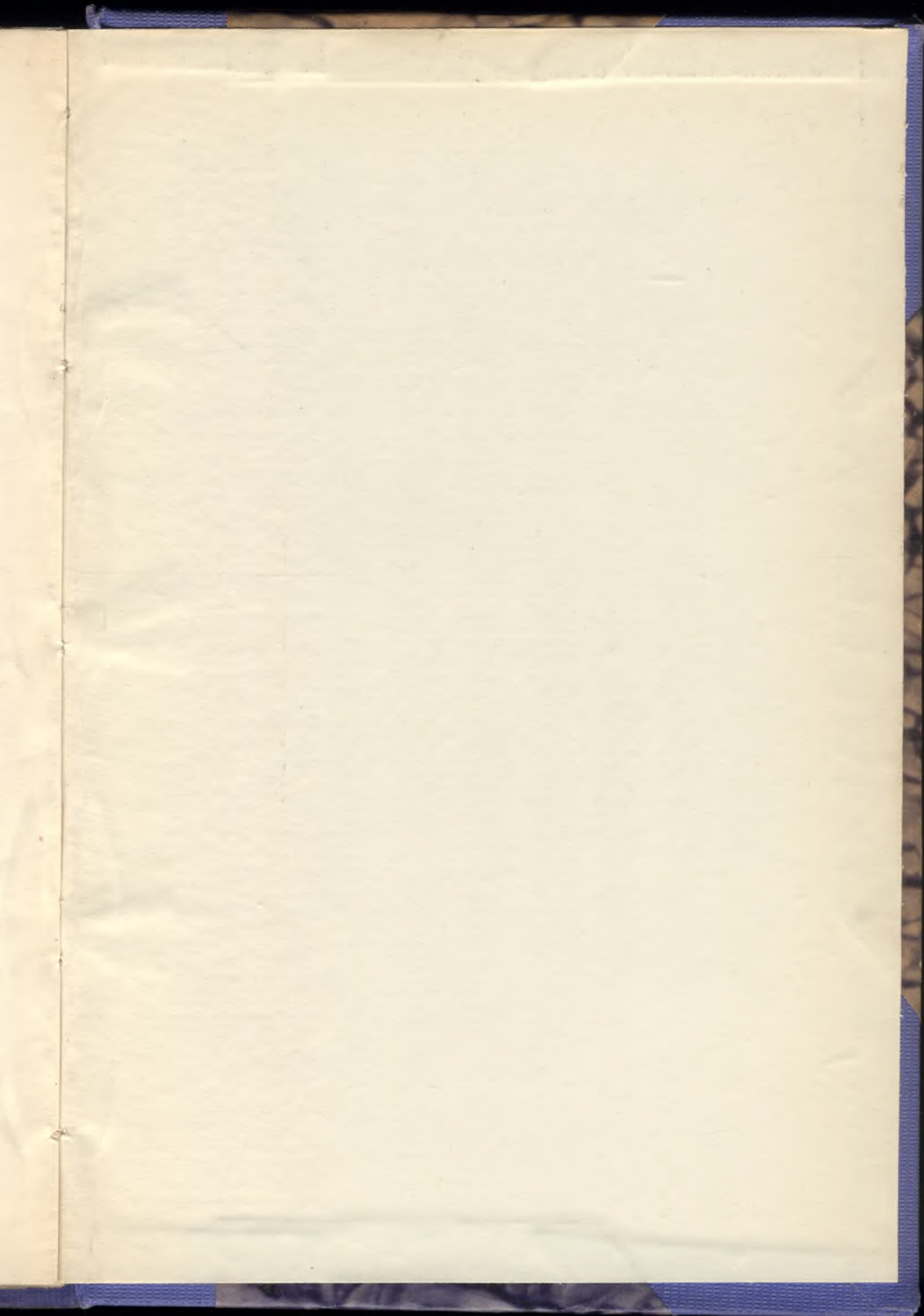
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET KIADÁSA,
BUDAPESTEN

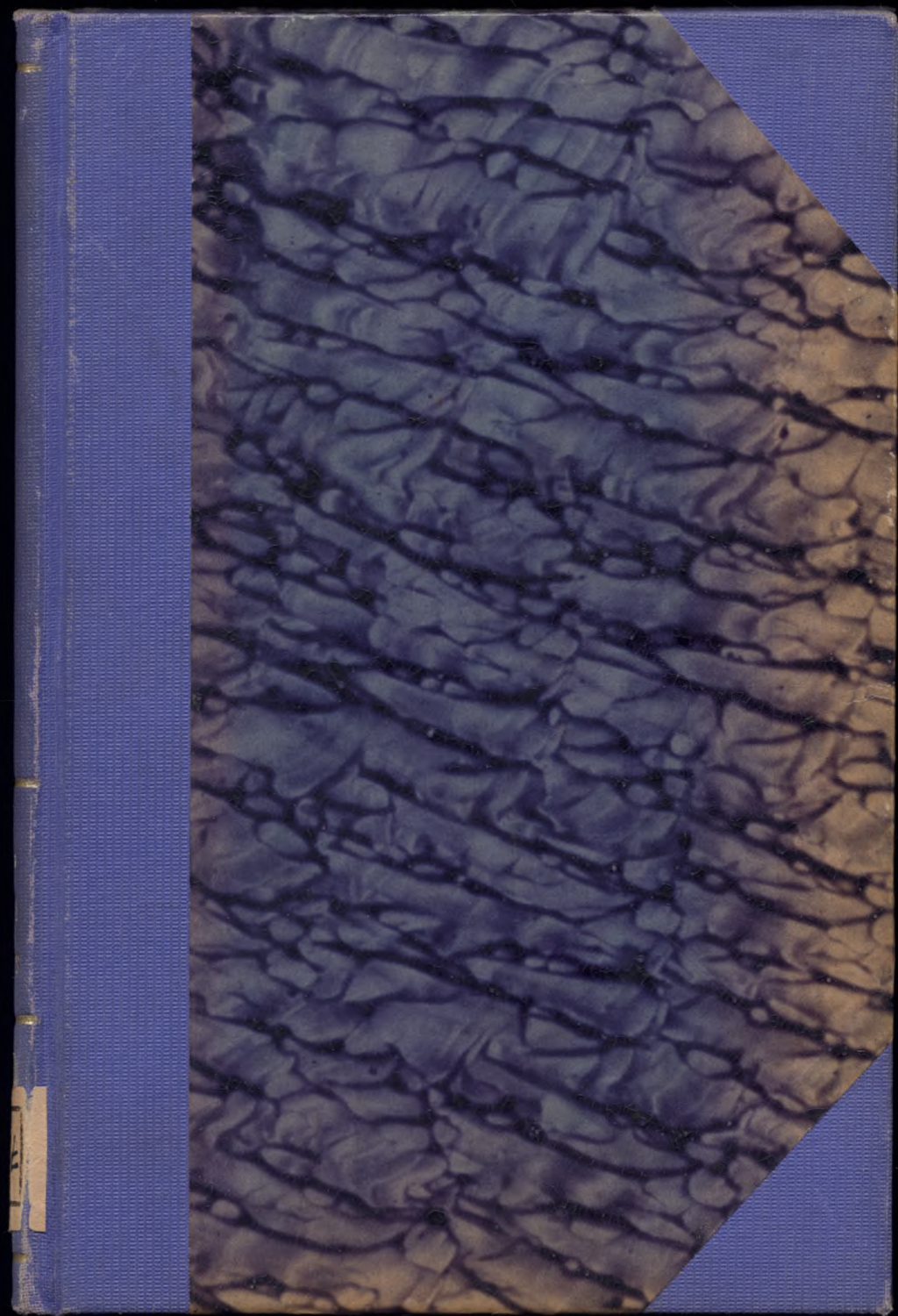

71.348

Somogyváry

Vinasztó
a ködben

N. M.